

Στρατόπεδα Συγκέντρωσης Μεταναστών: συναισθηματισμός και κατάσταση εξαίρεσης

Αποστόλης Στασινόπουλος

Οι μετανάστες στα στρατόπεδα συγκέντρωσης βρίσκονται σε έναν άνομο χώρο χωρίς δικαιώματα και καμία νομική πρόβλεψη, δεν είναι πολίτες, παρά ανήκουν σε αυτό που το ρωμαϊκό δίκαιο ονόμαζε γυμνή ζωή. Η κατάσταση εξαίρεσης ως μέρος της σύγχρονης κυβερνησιμότητας μέσω των διαταγμάτων, των έκτακτων θεσμίσεων, και της αναστολής των νόμων επεκτείνεται σε κάθε πτυχή της ζωής, περιβάλλοντας ολόκληρο τον βίο, με σκοπό να ορίσει τη ζωή που είναι άξια να βιωθεί καθιστώντας την υπό διαπραγμάτευση. Σε αυτό το πλαίσιο, δεν είναι καθόλου τυχαίο πως έχει ανοίξει η συζήτηση για την παραχώρηση των στρατοπέδων συγκέντρωσης σε ιδιώτες, επιζητώντας η φύλαξη, η κράτηση και ο έλεγχος να εισέλθει στον ανταγωνισμό κόστους-οφέλους. Η επέκταση του νομικού του νοήματος με βάση το κυβερνητικό πρόγραμμα «θέτις», όπου στην Αμυγδαλέζα οδηγήθηκαν τοξικοεξαρτημένοι απλά και μόνο για να καταγραφούν, αποτελεί μια προσπάθεια διεύρυνσης του χαρακτήρα του αποκλεισμού. Η επιδίωξη του κράτους να τους διατηρεί σε ένα νομικό κενό και σε μια αόριστη κράτηση φανερώνει με τον πιο έκδηλο τρόπο την προσπάθειά του να καταστήσει αόριστη όχι μόνο την περίοδο της κράτησης αλλά και την ίδια τη φύση του εγκλεισμού.

Μπορούμε σε αυτό το σημείο να βρούμε δύο αναλογίες με αυτό το καθεστώς. Αρχικά, το στρατιωτικό διάταγμα που εξέδωσε ο Μπους στις 13/11/2001 και έδινε τη δυνατότητα της επ' αόριστον κράτησης μη Αμερικανών πολιτών, υπόπτων για τρομοκρατία. Εδώ συναντάμε τη ριζική άρση της νομικής υπόστασης του ατόμου, καθώς, όπως έλεγε η Τζούντιθ Μπάτλερ, αυτό το ον δεν είναι ούτε αιχμάλωτος, ούτε κατηγορούμενος παρά απλά κρατούμενος σε μια κατάσταση που εκφεύγει από κάθε νομικό έλεγχο. Η δεύτερη

αναλογία εντοπίζεται στη νομική κατάσταση των Εβραίων στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, οι οποίοι, μαζί με την υπηκοότητα, έχαναν και κάθε νομική ταυτότητα. Οι ναζί τούς οδηγούσαν στα στρατόπεδα αφού πρώτα τους είχαν απεθνικοποιήσει διαγράφοντας από πάνω τους κάθε νομική ιδιότητα. Η ειδική σχέση που δημιουργείται μεταξύ του διαχωρισμού ανθρώπου και πολίτη όπως διατυπώθηκε και στο πρώτο γαλλικό σύνταγμα, έδωσε τη δυνατότητα στην εξουσία να αποφαινεται επί της έννοιας του πολίτη και να την ορίζει. Η παροχή ιθαγένειας σε όποιον το επιθυμεί, σκιαγραφεί ένα ουσιαστικό διακύβευμα για τα κινήματα καθώς η έλλειψη αυτής της νομικής ταυτότητας διαλύει κάθε άλλη ιδιότητα του ανθρώπινου υποκειμένου το οποίο έτσι διολισθαίνει στη σφαίρα του μη ανθρώπου. Όταν τα δικαιώματα του ανθρώπου δεν είναι και δικαιώματα του πολίτη τότε η ζωή καθίσταται φονεύσιμη. Η Χάνα Άρεντ υποστηρίζει πως η αντίληψη των δικαιωμάτων του ανθρώπου, η οποία θεμελιώνεται πάνω στην υποτιθέμενη ύπαρξη ενός καθεαυτό ανθρώπινου όντος, καταρρέει αμέσως μόλις εκείνοι που την επαγγέλλονταν βρουν μπροστά τους ανθρώπους οι οποίοι έχασαν κάθε άλλη ιδιότητα και ειδική σχέση, εκτός από το καθαρό ιδεολογικό σχήμα ότι είναι άνθρωποι. Εκεί πρέπει να αναζητήσουμε και τη σύγχρονη απάθεια γύρω από τα φονεύσιμα σώματα των μεταναστών.

Ζούμε την πλήρη κατάρρευση των αξιών εκείνων που συνοδεύουν και επακολουθούν την παρακμή των ανθρωπιστικών ιδεών και της δημοκρατίας και ζούμε τον εφιάλτη της κατανάλωσης, της ιδιώτευσης και της αποσύνθεσης της κοινωνίας. Η δυστοπική αυτή περιπλάνηση διαμορφώνει ένα περιβάλλον όπου ο σύγχρονος άνθρωπος αδυνατεί πλέον να κανοναρχήσει αξίες και οδηγείται στη πλήρη εξατομίκευση, εν απουσίαν όμως ατόμου. Τα στρατόπεδα συγκέντρωσης έχουν ήδη παγιωθεί σε πρότυπο κοινωνικής οργάνωσης σε μια κοινωνία διαρκούς ελέγχου, επεκτείνοντας έτσι τα ηλεκτροφόρα σύρματά τους. Σε αυτό το πλαίσιο, κάθε ουμανιστικός λόγος συντρίβεται καθώς η σχετικοποίηση των αξιών, η διάλυση κάθε συλλογικής σημασίας και η στροφή στον γενικευμένο κομπορμισμό και την ιδιωτικότητα έχουν δημιουργήσει έναν κοινωνικοϊστορικό τύπο ανθρώπου ματαιωμένο,

απαθή και μονήρη, λησταρχικό με κάθε θεσμό και σημασία, περικλειστο στην καταναλωτική του ατομικότητα. Κάθε προσπάθεια να ενσκήψουμε στο ζήτημα και να το ανοίξουμε στην κοινωνία μέσα από τη λογική της ευαισθησίας θα βουλιάζει στο κενό καθώς θα επικαλείται έναν θολό ανθρωπισμό ο οποίος έχει προ πολλού συντριβεί, εφόσον για πρώτη φορά στην ιστορία η κοινωνία δεν έχει τίποτε να σκεφτεί και τίποτε να πει για τον εαυτό της, για αυτό που είναι και για αυτό που θέλει, για το τι αξίζει για αυτήν και τι δεν αξίζει – κατ' αρχάς, για το αν θέλει τον εαυτό της ως κοινωνία και σαν ποια κοινωνία, όπως υποστήριζε και ο Καστοριάδης. Ο κρατικός μηχανισμός έχει μετατρέψει σήμερα τη δημοκρατία από κοινοβουλευτική σε κυβερνητική με άξονα τα διατάγματα, τους εξουσιοδοτικούς νόμους και την αναστολή του δικαίου με πρόφαση τη διατήρηση της συνταγματικής τάξης ως βασικές συνιστώσες του σύγχρονου καθεστώτος εξαίρεσης. Το φαντασιακό της εξουσίας σήμερα κινείται στη διεύρυνση του χαρακτήρα της εξαίρεσης, ξεκινώντας από το μεταναστευτικό και τους τρομονόμους, επεκτείνοντας όμως συνεπακόλουθα το δίκτυο του αποκλεισμού σε περισσότερα κοινωνικά κομμάτια, όπως τους τοξικοεξαρτημένους, τους μη ετεροκανονικούς, τους μη παραγωγικούς και ενδεχομένως τους οφειλέτες του δημοσίου, δείχνοντας επίσης ότι η λογική των στρατοπέδων συγκέντρωσης είναι μια διαρκής ρύθμιση που εμπεριέχει εν δυνάμει το σύνολο της κοινωνίας. Η πολιτική των κινημάτων θα πρέπει να διαπνέεται από μια νέα διάσταση της έννοιας της αλληλεγγύης που δεν θα βασίζεται στη συναισθηματική απομόνωση και την ιδεολογική αυταρέσκεια προσπαθώντας να εκβιάσει πολιτικά υποκείμενα εκεί που δεν υπάρχουν, αλλά θα πρέπει να ριχτεί σε μια μάχη με τους μετανάστες που θα προϋποθέτει την ανοικτότητα του νοήματος και την κοινωνική απεύθυνση, με τη διάθεση να αναδείξει πως η κατάσταση εξαίρεσης και το στρατόπεδο συγκέντρωσης αποτελούν ένα πλέγμα ελέγχου και επιτήρησης που συνεχώς διευρύνεται και μπορεί να αγκαλιάσει τον καθένα. Αυτό που μας ενώνει με τους μετανάστες, και σε αυτό πρέπει να επενδύσει η σύγχρονη αλληλεγγύη, είναι η στέρηση της ελευθερίας και η κατάσταση εξαίρεσης, η οποία εντάσσεται σε μια ενιαία ατζέντα της

εξουσίας από τις Σκουριές και τους fast track νόμους, τα νομοθετικά διατάγματα τύπου EPT μέχρι τα στρατόπεδα και τις φυλακές τύπου Γ. Το εύρος και η πολλαπλότητα της κοινωνικής έκφρασης είναι ικανές να σηματοδοτήσουν τις διαδρομές και τις απολήξεις αυτής της αναμέτρησης.

Η νομιμοποίηση αποτελεί ένα επίδικο για εμάς, καθώς είναι ικανή να αποδιοργανώσει τη συνολική τακτική του “εκτός νόμου” που προτάσσει η κυριαρχία και να δώσει πολλαπλές νίκες. Δεν πρέπει όμως να απομονωθούμε σε μια απονενοημένη πολιτική αιτημάτων τη στιγμή που το κράτος έχει διακόψει κάθε δίαυλο επικοινωνίας. Το ευρωπαϊκό έδαφος στο οποίο γεννήθηκαν, ανδρώθηκαν και αργοσβήνουν σήμερα οι μεγάλες αφηγήσεις στέκεται έκθαμβο απέναντι σε ένα πλήθος μη πολιτών που διαμένουν μόνιμα, και που ούτε μπορούν, ούτε θέλουν να πολιτογραφηθούν ή να επαναπατριστούν. Η ρωγμή που εμφανίζει αυτό το σπάσιμο των διακρίσεων μεταξύ ανθρώπου και πολίτη, γέννησης και εθνικότητας σημειοδοτεί την ουσιαστικότερη ρήξη με το έθνος-κράτος. Η διάλυση της ιθαγένειας που φέρει εντός του ο μετανάστης και η συνακόλουθη προς αυτό συντριβή της σχέσης ζωής και εξουσίας διανοίγει πεδία δράσης και διαλόγου για τη συγκρότηση διαφορετικών πολιτικών θεσμίσεων. Η κατάρρευση όλων των παραδοσιακών ορισμών και αφηγήσεων σύμφωνα με τα παραπάνω, μας προτρέπει να αναζητήσουμε τα διάκενα των καθιερωμένων μορφών πολιτικής συγκρότησης και να δώσουμε εκεί μάχες με τους μετανάστες για τη διαμόρφωση επιμέρους δικαιωμάτων στη βάση του μη αποκλεισμού, όπως και για την ενεργοποίηση αυτόνομων τρόπων συνομιλίας και σύμπραξης των κινημάτων με στόχο την ανασύνταξη της ζωής, πέρα από κάθε βεβαιότητα με όρους ρητής αυτοθέσμησης. Πιο συγκεκριμένα, είναι αναγκαία μια κοινωνική, ανοιχτή, με κινηματικά χαρακτηριστικά δραστηριοποίηση χωρίς ιδεολογικές περιφράξεις και κλειστές ταυτότητες που θα στοχεύει στον επαναπροσδιορισμό της έννοιας του πολίτη μέσα από τα νεότερα κοινωνικά κέντρα και τους χώρους αυτοοργάνωσης που προβάλλουν έναν νέο τρόπο πολιτικής ύπαρξης με άμεση και διευρυμένη συμμετοχή δημιουργώντας ένα ανοιχτό πεδίο κοινωνικών διεργασιών χωρίς

αποκλεισμούς. Αυτή η μάχη περνάει μέσα από τη διεκδίκηση του δημόσιου χώρου, με συνέπεια το κλείσιμο των στρατοπέδων και η πλήρης επανανθρωποποίηση των μεταναστών να διαβαίνει μέσα από την απόσπαση και αυτοθέσμιση του δημόσιου χώρου.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 17

Το Φέργκιουσον συνέβη και συμβαίνει μέχρι να μην ξανασυμβεί

Αλέξανδρος Σχισμένος

Ένας εμφύλιος χαμηλής έντασης διαδραματίζεται στις μητροπόλεις και τις γειτονιές των Ηνωμένων Πολιτειών. Η κοινωνική κλίμακα έχει γίνει χασμώδης και ζώνες τριτοκοσμικής διαβίωσης επιβάλλονται από την πολιτική στρατηγική του νεοφιλελεύθερου κορπορατισμού και τις οικονομικές διαπλοκές του αμερικάνικου κράτους, τόσο με το μέτωπο των πολυεθνικών και των ιδιωτικών τραπεζών (ανάμεσα στις οποίες και η Κεντρική Τράπεζα), όσο και με το πιο συγκεντρωμένο Στρατιωτικό- Βιομηχανικό σύμπλεγμα, που ακόμη χαράσσει και ορίζει την εξωτερική πολιτική και διπλωματία σε επιλεγμένους τομείς, όπως είναι η Μέση Ανατολή. Η παρολίγον δημοσιονομική χρεοκοπία (από την κρίση του 2008 αλλά και το περσινό fiscal cliff) αποφεύχθηκε εσχάτως δίχως την ελάχιστη παραχώρηση του μεγάλου κεφαλαίου ή της κατεστημένης εξουσίας προς τον λαό. Αντιθέτως, το περιβόητο Obamacare απέτυχε στον διακηρυγμένο στόχο του, δηλαδή να προσφέρει καθολική υγειονομική κάλυψη, ιδίως στα φτωχότερα λαϊκά στρώματα, ενώ η θεσμική πολιτική εξουσία σιγά σιγά επανέρχεται στους Ρεπουμπλικάνους, μαζί με την πλειοψηφία στα σώματα του Κογκρέσου. Δεν χρειάζεται να αναφερθούμε στις

τρικυμίες της εξωτερικής πολιτικής του Στέιτ Ντιπάρτμεντ που πάντοτε μεταφράζονται σε ναυάγια χωρών και συντρίμια κοινωνιών στο εξωτερικό. Τα ναυάγια και τα συντρίμια βρίσκονται πλέον ορατά σε κάθε πόλη των ΗΠΑ, ο τρίτος κόσμος έχει εγκατασταθεί για τα καλά στο εσωτερικό και εικόνες παιδιών να πεθαίνουν από έλλειψη νερού(!) πολλαπλασιάζονται στις άλλοτε κραταιές βιομηχανικές παραγκουπόλεις. Το Ντιτρόιτ είναι πια μια αμερικάνικη Κινσάσα, με συνεχείς διακοπές ηλεκτρικού ρεύματος, ελλείψεις φαρμάκων, τροφίμων και νερού, ερημωμένες γειτονιές, διευρυμένη ανομία και επανεμφανιζόμενες επιδημίες. Η Νέα Ορλεάνη δεν ξεθάφτηκε ποτέ από τη λάσπη της Κατρίνα.

Και ενώ η βιομηχανική ραχοκοκαλιά του αμερικάνικου καπιταλισμού εξαρθρώνεται, με την υποδομή να μεταφέρεται σε πιο σύμφορες χώρες σκλάβων, δίχως τους πολιτικούς και πρακτικούς περιορισμούς του αμερικανοδυτικού φαντασιακού και τις επενδύσεις να επενδύονται σε νέες μορφές τεχνογνωσίας και στο χρηματοπιστωτικό καζίνο. Τα χτυπήματα ανοίγουν ρωγμές στην αμερικάνικη κοινωνία, εκεί ακριβώς που έχουν πρόχειρα επιχρωμαωθεί τα ρέματα που η ίδια η εξουσία είχε βαθιά σκάψει στο παρελθόν με πολιτικές χειραγώγησης και κοινωνικού διαχωρισμού. Στα ρέματα αυτά ποτέ δεν έπαψε να κυλάει νερό. Και τώρα που βγήκαν ξανά στην επιφάνεια, ο ρατσισμός χτύπησε ξανά στο Φέργκιουσον και αλλού, και χτύπησε δολοφονικά με την πλέον θεσμική του μορφή. Με το όπλο του μπάτσου και την απόφαση, όχι του δικαστή, αλλά των ενόρκων, το ρατσιστικό έγκλημα που έχει ποτίσει την αμερικάνικη πολιτική αιώνες πριν την ίδρυση των ΗΠΑ και για αιώνες μετά, εμφανίστηκε πάλι στην κεντρική σκηνή. Τα σώματα ενόρκων που απελευθέρωσαν τους δολοφόνους όχι μία αλλά τρεις φορές αποτελούσαν “κατά τύχη” αποκλειστικά από λευκούς. Τα θύματα ήταν μαύροι. Τις αθώσεις των μπάτσων ακολούθησαν τεράστιες διαδηλώσεις παντού. Ακολούθησαν νέες αθώσεις και δολοφονίες αστυνομικών από ανθρώπους του γκέτο. Οι τελευταίοι αυτοδικάστηκαν, καθώς αυτοκτόνησαν ή παραδόθηκαν, όμως δεν αθώθηκαν. Στην Αμερική του προέδρου Ομπάμα, το προπατορικό αμάρτημα παραμένει το

ίδιο. Είναι το μαύρο δέρμα.

«America was built on racism», λέει ο στίχος και η Ιστορία παρέχει άπλετες αποδείξεις για να τον στηρίξει. Από τα στίφη των ανθρώπων που επιβίωσαν από το απάνθρωπο ταξίδι από την Αφρική για να πεθάνουν απάνθρωπα στις φυτείες της ανατολικής ακτής, από τα πλήθη των ιθαγενών που υπέστησαν τη γενοκτονία που καλύπτεται από σιωπή, η οικονομική και πολιτική επέκταση των Ηνωμένων Πολιτειών έχει χρησιμοποιήσει τον ρατσισμό σαν κατεξοχήν πολιτικό εργαλείο ανερυθρίαστα. Εξαρχής ο ρατσισμός και η ιδεολογία που τον συντροφεύει υπήρξαν πολιτικό εργαλείο και πολιτικός σχεδιασμός της πλουτοκρατικής ευρωπαϊκής ολιγαρχίας που αποικιοκράτησε την Βόρεια Αμερική. Ο Χάουαρντ Ζιν επισημαίνει σαφώς πως οι ρατσιστικές πολιτικές εφαρμόστηκαν άνωθεν και μάλιστα σχεδιάστηκαν προσεκτικά για να ανατρέψουν τον υπαρκτό κίνδυνο μίας συμμαχίας των φτωχών λευκών, των μαύρων σκλάβων και των αυτοχθόνων ενάντια στη μηχανή του φιλελεύθερου (καταρχάς γαιοκτητικού και εμπορικού) καπιταλισμού που είχε αρχίσει να αλέθει την πλούσια Γη. Προκαλεί εντύπωση σε εμάς, που έχουμε συνηθίσει τον αμερικάνικο ρατσισμό, όπως και την προτεσταντική ηθική της εργασίας, τον άλλο πυλώνα, σαν οργανικά στοιχεία του αμερικάνικου φαντασιακού, το γεγονός ότι αυτός ο ρατσισμός δεν ξεπήδησε από τις σκοτεινές προκαταλήψεις της αποικιακής κοινωνίας, όπως η προτεσταντική ηθική, που είχε κοινωνικές ρίζες, αλλά επιβλήθηκε άνωθεν, με διατάγματα και νόμους, από την καθεστηκυία ελίτ. Την ίδια ελίτ που καθυστέρησε ένα διήμερο τη Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας (η αρχική ημερομηνία ήταν για τις 2 όχι τις 4 Ιουλίου, σύμφωνα με τον Τζον Άνταμς) προκειμένου να αφαιρεθεί από το κείμενο η παράγραφος της κατάργησης της δουλείας, που είχε εισαγάγει ο Τζέφερσον, ο ίδιος ιδιοκτήτης σκλάβων, την οποία όμως δεν κατόρθωσε να υποστηρίξει επαρκώς. Οι απόγονοι αυτής της ελίτ φρόντισαν να επιβάλουν, μετά την επίσημη κατάργηση της δουλείας το 1865 με τη λήξη του εμφυλίου ξανά τον αποκλεισμό των μαύρων από τη δημόσια ζωή. Και το κόμμα που εναντιώθηκε στον Λίνκολν, το Δημοκρατικό κόμμα, που στις αρχές του 1920 παρολίγον να

στηρίξει μέλος της Κου Κλουξ Κλαν για πρόεδρο, είναι το κόμμα που έβγαλε τον μαύρο πρόεδρο Ομπάμα, προκειμένου να προστατευθούν τα συμφέροντα της ελίτ και να κουκουλωθούν οι ρατσιστικοί διαχωρισμοί που δεν έπαψαν ποτέ να είναι κοινωνική πραγματικότητα στους δρόμους και τις γειτονιές και στρατηγικός σχεδιασμός σε γραφεία πίσω από κλειστές πόρτες. Είναι πλέον γνωστό το σχέδιο Con-Intel-Op του FBI που ευθύνεται για τη διάσπαση των Μαύρων Πανθήρων, δεκάδες πολιτικές δολοφονίες και την εισροή ναρκωτικών στις γειτονιές μέχρι την οριστική τους γκετοποίηση. Αποτέλεσε χρηματοδοτούμενο πρόγραμμα του επίσημου κράτους (παρότι μυστικό) ακριβώς τη στιγμή που ο Κένεντι ανέβαινε στην εξουσία με αέρα παρόμοιο του Ομπάμα.

Το ρατσιστικό έγκλημα ανέβηκε κατά 65% επί προεδρίας Ομπάμα. Το ρατσιστικό έγκλημα απέναντι στους μαύρους, την πιο ολιγομελή από τις μεγάλες κοινότητες στη σημερινή Αμερική, σαφώς πιο ολιγομελή από τους Λατίνους και τους λευκούς. Αποτελεί την άλλη όψη της διακριτικής ενοχής που μοιάζει να διαχέεται και να εκτονώνεται σε μύρια όσα κανάλια του αμερικάνικου πολιτισμού, από την υιοθέτηση του “μαύρου” lifestyle στις μεσοαστικές συνοικίες, μέχρι την εισαγωγή ενός μαύρου Captain America στα κόμικς. Την ίδια στιγμή, τα κανάλια της γνώσης στενεύουν, τα στερεότυπα ανθούν, οι ακροδεξιές οργανώσεις βάσης αυξάνονται και τα σώματα ενόρκων αποφασίζουν να κάνουν σαφές έναν βαθύ, φυλετικού τύπου, διαχωρισμό ανάμεσα στο πραγματικά έγκυρο πολιτικό σώμα και αυτούς που το υφίστανται. Ο διαχωρισμός δεν έπαψε ποτέ, ούτε όταν οι ψήφοι των μαύρων συνοικιών ακυρώνονταν για να εκλεγεί ο Μπους, ούτε όταν το νέο κύμα της *blaxploitation* (της σημειωτικής εκμετάλλευσης της στερεοτυπικής εικόνας του μαύρου) ντύθηκε πολιτική περιβολή στο πρόσωπο του Μπαράκ.

Οι βαθιές δομές του αμερικάνικου κράτους ένιωσαν απενοχοποιημένες μετά την εκλογή του μαύρου προέδρου απέναντι στη μαύρη κοινότητα. Δεν είναι τυχαίο ότι πολλαπλασιάστηκαν εκ δεξιών οι καταγγελίες για «αντίστροφο ρατσισμό», για διακρίσεις απέναντι στη λευκή ολιγαρχία. Φυσικά, οι λευκοί

υφίστανται διακρίσεις, από τις λευκές ελίτ, διακρίσεις εκμετάλλευσης, πολιτικού μονοπωλίου, και σκληρής κρατικής βίας, όπως κάθε πληθυσμός παγκοσμίως. Όμως το να είσαι μαύρος στην Αμερική ακόμη συνοδεύεται από αόρατες αλυσίδες.

Όπως δείχνει ο Ζιν, στην «Ιστορία του Λαού των Ηνωμένων Πολιτειών», το ρατσιστικό φαντασιακό επιβλήθηκε άνωθεν σε έναν φτωχό θρησκόληπτο λευκό πληθυσμό, για να τον κρατήσουν πειθήνιο και να εκμηδενίσουν τις τάσεις φυγής προς την ελεύθερη Δύση. Αυτές οι πολιτικές δεν βρήκαν κατευθείαν πρόσφορο έδαφος, καθώς όσοι λευκοί δεν ήταν πλούσιοι, ουσιαστικά ζούσαν μία παρόμοια, αν και όχι θεσμοθετημένη, δουλεία. Εντυπώθηκαν όμως με τον Νόμο και τη Βία, όπως με καυτό σίδερο εντυπώνονταν οι τίτλοι ιδιοκτησίας. Εξίσου η εξόντωση των αυτοχθόνων υπήρξε πολιτική του κράτους, με επιλεγμένες μετακινήσεις και αποικισμούς.

Σήμερα στην Αμερική, τα φλας και η λαμπρή πρόσοψη δεν φτάνουν για να συγκαλύψουν την κοινωνική εξαθλίωση και τον κρατικό ρατσισμό, που έχει διαποτίσει τόσα χρόνια σαν δηλητήριο την εκπαίδευση και το φαντασιακό της πολύχρωμης και θρυμματισμένης αμερικάνικης κοινωνίας. Όμως στους δρόμους, απέναντι στο ρατσιστικό κράτος, τα πλήθη που διαδήλωσαν και ξεσηκώθηκαν δεν ήταν ομοιογενή και μονόχρωμα. Ήταν πανανθρώπινα, από άτομα από κάθε κουλτούρα και τόπο, που συνδέονταν με πολύχρωμα λόγια αλληλεγγύης. Το κοινό όλων αυτών ήταν πως βρέθηκαν ενάντια στο κράτος, αποκλεισμένοι από την εξουσία, υποκείμενοι στους σχεδιασμούς των ελίτ. Αυτή η κοινωνία που εξεγέρθηκε μόνο στις αξίες που βρίσκονται στον αντίποδα της κρατικής διαχωριστικής στρατηγικής. Το ριζοσπαστικό, ελευθεριακό φαντασιακό της αμερικάνικης κοινωνίας, με την τόσο πλούσια παράδοση αγώνων, είναι αυτό που αναδύθηκε στους δρόμους και τις πλατείες. Αυτό δεν μπορεί να εκπροσωπηθεί από κανέναν Ομπάμα, και το πραγματικό χάσμα, ανάμεσα στην κοινωνία και το κράτος, δεν μπορεί να γεφυρωθεί παρά μόνο με την ανάδυση του κοινωνικού αυτεξούσιου και την κατάργηση της ολιγαρχίας.

Χρόνης Μίσσιος: «Καλά εσύ σκοτώθηκες νωρίς»

Δανάη Κασίμη

«Καλά εσύ σκοτώθηκες νωρίς» ...και δεν πρόλαβες να χάσεις την ιδεολογία σου!

Ο Χρόνης Μίσσιος δεν χρειάζεται συστάσεις. Το βιβλίο του «...καλά εσύ σκοτώθηκες νωρίς» έσπασε τα ταμεία και προκάλεσε πονοκέφαλο στον εκδότη του Βαγγέλη Τρικεριώτη (εκδόσεις Γράμματα), ο οποίος πριν προλάβει κάθε φορά να συνεννοηθεί με τον τυπογράφο για επανεκτύπωση, είχε ήδη βομβαρδιστεί με δεκάδες παραγγελίες.

Πρόκειται για ένα λογοτεχνικό αριστούργημα, που γράφτηκε με αίμα, όπως πιθανότατα θα παραδεχόταν και ο Νίτσε. Η αξία του αποδίδεται στην εντυπωσιακή ικανότητα του συγγραφέα να περιγράφει τα βιώματά του αποτυπώνοντας τα συναισθήματα και την καθημερινή βάσανο των αγωνιστών της εθνικής αντίστασης και της δικτατορίας, στην εξορία και στις φυλακές. Βέβαια, όταν αναφέρομαι στη βάσανο, δεν εννοώ αποκλειστικά τα σωματικά βασανιστήρια που υπέστησαν οι άνθρωποι αυτοί αλλά κυρίως την ψυχική τους εξουθένωση. Και πάλι να διευκρινίσω ότι δεν εστίασα τόσο στη στενοχώρια και την κατάθλιψη λόγω του εγκλεισμού, της καταβράθρωσης της αξιοπρέπειάς τους και την οπισθοχώρηση πολλών συντρόφων τους αλλά στην ιδεολογική και πολιτική κρίση που βίωσαν οι αγωνιστές.

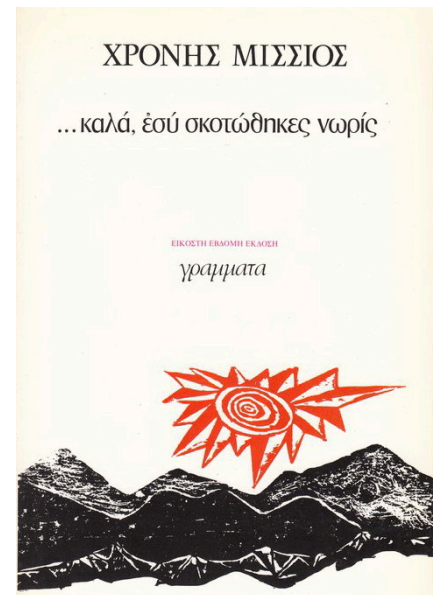
Από τη Μακρόνησο μέχρι τις φυλακές Αβέρωφ, από την Κέρκυρα έως τον Κορυδαλλό και τα κρατητήρια στη Μπουμπουλίνας, η κατάρρευση των ιδεολογιών και η απομυθοποίηση των αξιών που πρέσβευε το τότε κομμουνιστικό κόμμα, αποτέλεσαν το μέγιστο βασανιστήριο: «...από ελεύθεροι άνθρωποι, από επαναστάτες,

μετατρεπόμασταν μέσα από το σύμπλεγμα πειθαρχία-κόμμα σε ιδιόμορφα θρησκευόμενα άτομα». Η τελευταία αυτή φράση του Χρόνη είναι χαρακτηριστική του αισθήματος της προδοσίας του κόμματος, το οποίο εκπροσωπούσε στις ψυχές των αγωνιστών τον μοναδικό δρόμο για την κατάκτηση της ίδιας της ζωής, το μονοπάτι προς την ελευθερία και την αξιοπρέπεια, τον «ναό» των δικαιωμάτων και των υπέρτατων ανθρωπίνων αξιών, την ελπίδα για έναν άλλο κόσμο.

Όλα αυτά, άρχισαν να φαντάζουν σαν ουτοπία, σαν μία μάταιη προσδοκία, η οποία μετατρεπόταν σε φάντασμα στα όνειρά τους. Το νόημα της επανάστασης χανόταν καθημερινά στη δίνη του μυαλού τους και οι ιδέες τους μετατρέπονταν σε αετούς πληγωμένους από τα βέλη μιας αμείλικτης δηλητηριώδους πολιτικής καθοδήγησης: «Καταλαβαίνεις πως όλο το πρόβλημα ήταν πώς θα δικαιολογεί την ύπαρξή της η καθοδήγηση, το παιχνίδι της υποταγής φτιαγμένο από πάνω ως κάτω, όλο δημοκρατία και ανθρωπιά». Ένα μαύρο σύννεφο επισκίαζε την επαναστατική τους δύναμη και το αίσθημα της προδοσίας ρούφηξε κάθε σταγόνα αισιοδοξίας.

Ήταν, σύμφωνα με τον συγγραφέα, σα να τους πήραν την ταυτότητά τους, σα να μην υπήρχε πια λόγος να συνεχίσουν να αγωνίζονται. Για ποιον και γιατί υπομένουν με τέτοιο σθένος να τους εξευτελίζουν τα καθεστωτικά ανθρωποειδή; «...εκείνο που με πειράζει είναι ότι μας άφησαν χωρίς ιδεολογία ...όχι τα βασανιστήρια». Συνειδητοποίησαν ότι είναι αστείο να περιμένεις υποστήριξη από τα στελέχη ενός κόμματος που κάθονται στην καρέκλα τους γαντζωμένα και τα οποία απαιτούν τη διεκπεραίωση της αντίστασης σύμφωνα με τις δικές τους εντολές και τη θυσία των «συντρόφων» τους με στόχο την κοινωνική απελευθέρωση.

Είχαν το θράσος να ορίζουν με ποιον τρόπο θα πρέπει κανείς να αγωνίζεται. Είχαν διατυπώσει τον «θεϊκό» κώδικα δεοντολογίας για τις ζωές των άλλων και είχαν την αξίωση να αναπαράγουν οι

καθοδηγούμενοι-«σύντροφοι» επί λέξει την πολιτική τους πλατφόρμα και να γίνονται όταν χρειάζεται ακόμη και οσιομάρτυρες, θυσιάζοντας στο όνομα του θεού-κόμματος, την ίδια τους τη ζωή. Το κορμί των αγωνιστών ανήκει στο κόμμα, το οποίο «ξέρει» και έχει προβλέψει για όλα: «Μια ζωή η φόρμα μας ένοιαζε ...και βέβαια τελικά καταφέρναμε να υποτάσσουμε τις σκέψεις μας στις λεκτικές διατυπώσεις, δηλαδή αντί οι λέξεις να υπηρετούν τη σκέψη μας, οι σκέψεις μας υπηρετούσαν τις λέξεις...»

Ποιος έχει το δικαίωμα να πουλάει πολιτική με τις ζωές των άλλων; «Η μέρα είναι ωραία, ένας όμορφος ζεστός ήλιος, εγώ όμως είμαι απελπισμένος... Η γραμμή να μην αυτοκτονούμε δεν μπορεί να είναι πάντα σωστή και για όλες τις περιπτώσεις. Ποιος ξέρει τι φάτσα θα είχα, ξαφνικά οι μπάτσοι με πιάνουν αγκαζέ, αυτοί σίγουρα συμφωνούν με τη γραμμή του κόμματος». Ποιος είναι τόσο ειδικός στα κοινωνικά και πολιτικά θέματα που θα πρέπει εμείς να υποτάσσουμε το είναι μας στο «οργανωμένο» του σχέδιο; Ο δρόμος για την αναζήτηση της ελευθερίας και της ευτυχίας είναι μακρύς

και κακοτράχαλος. Μπορεί κανείς εύκολα να τσακιστεί στο διάβα του και πολλές φορές η ματαιότητα παρουσιάζεται ως η σκοτεινή μάγισσα που απεικονίζει την πραγματικότητα. Μια πραγματικότητα που όμως δεν έχουμε καθορίσει εμείς... ο στόχος μας είναι να γίνουμε πρωταγωνιστές μέσα σ' αυτή ώστε να είμαστε υπεύθυνοι για την ιστορία μας... Είναι ένας δρόμος που αν δεν τον διασχίσουμε οι ίδιοι, δεν θα μπορέσει κανείς να το κάνει για εμάς. Δεν χωράει αντιπροσώπευση σε μια τέτοια πορεία!

Αυτή είναι η ουσία του συγκλονιστικού αυτού έργου. Ο καθηλωτικός τρόπος γραφής του Χρόνη Μίσσιου απέδειξε ότι η λογοτεχνία είναι το αποτελεσματικότερο μέσο έκφρασης των συναισθημάτων και πολιτικής ανάλυσης. Κανένα δοκίμιο με ξύλινη γλώσσα δεν κατάφερε προσωπικά να με προβληματίσει πιο πολύ από αυτό το βιβλίο. Το πρόβλημα δεν είναι η πολιτική που ασκήθηκε από το κομμουνιστικό κόμμα. Δεν θα άξιζε τον κόπο να ασχοληθεί κανείς με κάτι το οποίο διαψεύστηκε από την ίδια την ιστορία, είναι όμως ένα δυνατό μάθημα. Όχι απλά ένα πολιτικό μάθημα

αλλά ένα μάθημα ζωής, που συμβάλλει στην αναθεώρηση και στον αναστοχασμό των ίδιων των εννοιών.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 17

Podemos : Ανάμεσα στην «αριστερή ηγεμονία» και την «έφοδο» των κινημάτων στους Θεσμούς

Θοδωρής Καρυώτης

Από τις αρχές του 2014, το Podemos εμφανίστηκε στην Ισπανία ως μια νέα πολιτική δύναμη που απειλεί να αποσταθεροποιήσει το μεταπολιτευτικό σύστημα δικομματικής εναλλαγής στην εξουσία. Με την ευρεία στήριξη των νέων, των λαϊκών στρωμάτων και των κοινωνικών κινημάτων και με επίκεντρο τη χαρισματική ηγεσία του νεαρού καθηγητή πολιτικών επιστημών Pablo Iglesias, το νέο κόμμα έχει βλέψεις στην εξουσία και ευαγγελίζεται την ανατροπή της νεοφιλελεύθερης συναίνεσης των τελευταίων δεκαετιών. Όπως και ο ΣΥΡΙΖΑ στην Ελλάδα, το Podemos επιδιώκει να καταλάβει το κενό που δημιουργεί η εξάντληση της σοσιαλδημοκρατίας, προωθώντας την αναδιανομή του πλούτου υπέρ των μεσαίων και χαμηλών στρωμάτων, βάζοντας φρένο στη διάλυση του κράτους πρόνοιας και προωθώντας την επανεκκίνηση της εθνικής οικονομίας απέναντι στην επίθεση του διεθνούς κεφαλαίου.

Ας προσπεράσουμε την εύκολη *a priori* κριτική που λέει «είναι αυτονόητο λοιπόν ότι το Podemos (ή ο ΣΥΡΙΖΑ ή προσθέστε εδώ το κόμμα της [δυσ]αρεσκείας σας) δεν αποτελεί σχέδιο χειραφέτησης

των από τα κάτω με όρους κοινωνικής αυτοδιάθεσης, αλλά απόπειρα ανασυγκρότησης της κυριαρχίας»· ας εξετάσουμε αντίθετα αυτό το κόμμα ως προϊόν των πολιτικών εξελίξεων και ιδιαίτερα των κοινωνικών κινητοποιήσεων των τελευταίων χρόνων στην Ισπανία.

Η κινηματική έκρηξη του 2011

Το κίνημα των «*indignados*», με αφετηρία τις πλατείες τον Μάιο του 2011, αποτέλεσε για την ισπανική κοινωνία το «ξύπνημα» από δεκαετίες μεταδημοκρατικής αποπολιτικοποίησης. Οι πρωταγωνιστές του κινήματος των πλατειών ήταν κυρίως νέοι καταδικασμένοι στην ανεργία και την επισφάλεια, οι οποίοι συσπειρώθηκαν γύρω από την απόρριψη του υπάρχοντος πολιτικού συστήματος και την απαίτηση για πραγματική δημοκρατία. Ωστόσο, όπως σε κάθε μαζικό λαϊκό κίνημα, πίσω από τα κεντρικά συνθήματα των *indignados* κρυβόταν ένα εύρος από προσεγγίσεις και αιτήματα: Από την απόρριψη του κράτους ως ρυθμιστή και διαμεσολαβητή της κοινωνικής ζωής έως την υπεράσπιση του κράτους ως μηχανισμό αναδιανομής του πλούτου και ως ανάχωμα στην καπιταλιστική ανομία· από το φαντασιακό της αποανάπτυξης, της αυτοδιαχείρισης και της οικοδόμησης των κοινών μέχρι το αίτημα για επανεκκίνηση της καπιταλιστικής οικονομίας με σκοπό την απορρόφηση των εκατομμυρίων ανέργων. Το βασικό αίτημα και συνεκτικό στοιχείο του κινήματος (στο οποίο ταυτίζονται με το παγκόσμιο κύμα κινητοποιήσεων των τελευταίων χρόνων) ήταν η πολιτική ισότητα, η κατάργηση του χάσματος ανάμεσα σε κυβερνώντες και κυβερνώμενους. Η έλλειψη ιδεολογικών «αποσκευών» και η απουσία οργανωμένων πολιτικών ομάδων στο εσωτερικό τους, επέτρεψε στους *indignados* να συνεχίσουν να υπάρχουν ως συμπαγές κίνημα χωρίς να αισθάνονται την ανάγκη να λύσουν τις εσωτερικές τους αντιφάσεις ή να πάρουν ξεκάθαρες ιδεολογικές θέσεις. Κατάφεραν έτσι να αλλάξουν ριζοσπαστικά το πολιτικό σκηνικό αλλά και το περιεχόμενο του δημοσίου διαλόγου στην Ισπανία.

Παρά τη μαζική κινητοποίηση, οι επόμενοι μήνες έφεραν αφενός την επιδείνωση της πολιτικής και οικονομικής κατάστασης και

αφετέρου μια αυτοδύναμη κυβέρνηση του δεξιού Partido Popular με το 44% της ψήφου. Ακολούθησε μια σκοτεινή εποχή, με εντατικοποίηση της νεοφιλελεύθερης αναδιάρθρωσης και ακραία καταστολή, με αποκορύφωμα τον «Νόμο Φίμωτρο» («Ley Mordaza»), ένα πρωτοφανές κατασταλτικό νομοσχέδιο, το οποίο ποινικοποιεί τις μορφές διαμαρτυρίας που ανέπτυξαν αυτά τα νέα κινήματα και στοχοποιεί συγκεκριμένες οργανώσεις.

Η εμφάνιση του Podemos και η «έφοδος στους θεσμούς»

Οι συζητήσεις για τη συμμετοχή των *indignados* και του ευρύτερου ανταγωνιστικού κινήματος στις εκλογές –αυτό που αργότερα θα ονόμαζαν «έφοδος στους θεσμούς» («*asalto a las instituciones*»)— προϋπάρχουν της εμφάνισης του Podemos. Το βασικό κίνητρο για την επιλογή της εκλογικής οδού είναι ότι πρόκειται για ένα κίνημα που αισθάνεται ότι αντικατοπτρίζει την κοινωνική πλειοψηφία, αλλά δέχεται αλλεπάλληλες ήττες επειδή σε επίπεδο πολιτικής αντιπροσώπευσης βρίσκεται στη μειοψηφία. Η επιθυμία για θεσμοποίηση του αγώνα καταδεικνύει φυσικά την αδυναμία των κινήματων να συγκροτηθούν ως πολιτικό υποκείμενο έξω από το στενό πλαίσιο της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας. Από την άλλη, είναι ενδεικτική επίσης της απόρριψης του περιθωριακού ρόλου που επιφυλάσσει το πολιτικό σύστημα στα κινήματα βάσης και της αισιοδοξίας ότι η κεντρική πολιτική σκηνή μπορεί να «αποικιστεί» με τις αξίες και τις μεθόδους των τελευταίων. Ταυτόχρονα, οι *indignados* απορρίπτουν την παραδοσιακή αριστερά, το λεξιλόγιο, τις συνταγές και την οργάνωσή της (στο πρόσωπο της Ενωμένης Αριστεράς [*Izquierda Unida*], της συμμαχίας που μεταπολιτευτικά συγκεντρώνει τις δυνάμεις της κοινοβουλευτικής αριστεράς) και επιδιώκουν τη δημιουργία ενός νέου πολιτικού φορέα.

Το Podemos αναπτύχθηκε σε ένα κλίμα όπου το πολιτικό σύστημα και οι δορυφόροι του –κόμματα, συνδικάτα, μέσα ενημέρωσης– ήταν πλήρως απαξιωμένα και νέοι τρόποι οργάνωσης και πάλης έρχονταν στο προσκήνιο. Ξεχωριστό παράδειγμα αποτελούν οι «παλίρροιες» («*mareas*»), οριζόντιες κλαδικές ή θεματικές συνομαδώσεις που, οργανωμένες συνελευσιακά και παρακάμπτοντας

τα γραφειοκρατικά συνδικάτα, εξαπέλυσαν σημαντικές και νικηφόρες μάχες ενάντια στη νεοφιλελεύθερη αναδιάρθρωση: η «λευκή παλίρροια» και η «πράσινη παλίρροια» ενάντια στην διάλυση τη δημόσιας υγείας και παιδείας αντίστοιχα, η «γαλάζια παλίρροια» ενάντια στην ιδιωτικοποίηση των υπηρεσιών ύδρευσης, η «πορτοκαλί παλίρροια» ενάντια στις περικοπές στα προγράμματα πρόνοιας, κ.ο.κ.

Ανάμεσα σε μια αμείλικτη δεξιά και μια σαστισμένη αριστερά, το Podemos υπήρξε το μόνο κόμμα που κατάφερε να μιλήσει τη γλώσσα αυτών των νέων μορφών οργάνωσης και να παρουσιαστεί σαν σύνθεση και πολιτική έκφραση των αγώνων ενάντια στην εξαφάνιση των λαϊκών κεκτημένων. Αποτέλεσε αρχικά δημιούργημα μιας παρέας νέων αλλά έμπειρων ακαδημαϊκών του πανεπιστημίου Complutense της Μαδρίτης, οι οποίοι είχαν ήδη αποκτήσει κάποια δημοσιότητα μέσω της εβδομαδιαίας τηλεοπτικής εκπομπής που παρουσιάζουν, της «La Tuerka». Μετά το θρίαμβό τους στις ευρωεκλογές του Μαΐου 2014, ο ριζοσπαστικός λόγος τους και η επιμονή τους στην «ήπια» αντιπροσώπευση (συμμετοχικές διαδικασίες, κυκλικότητα, ανακλητότητα, κτλ) συναρμόζουν με τις ανησυχίες της νέας γενιάς αγωνιστών· έτσι ένα μεγάλο κομμάτι των *indignados* πείθεται ότι αυτό είναι το κόμμα με το οποίο θα κάνουν «έφοδο στους θεσμούς»· σε τέτοιο βαθμό που οι «κύκλοι» του Podemos, οι τοπικές ανοιχτές συνελεύσεις που αποτελούν τη «βάση» του κόμματος, αντικαθιστούν τις εναπομένουσες συνελεύσεις των *indignados* σε πολλές ισπανικές πόλεις. Υπάρχουν βεβαίως και φωνές που κριτικάρουν τη διάχυση του κινήματος μέσα στον νέο πολιτικό φορέα, αλλά ο γενικευμένος ενθουσιασμός τις αφήνει στο περιθώριο.

Στη βάση του ανερχόμενου νέου κόμματος, λοιπόν, συναντούμε μια συμμαχία ανάμεσα στα νέα κινήματα των κοινών, της συμμετοχής και της αυτοδιαχείρισης, με τα κινήματα που υπερασπίζονται τα δημόσια αγαθά και το κράτος πρόνοιας. Δεν υπάρχει καμία αντίφαση στη συμμαχία αυτή: όσο κι αν είναι σημαντικό να διακρίνουμε τη διαφορά ανάμεσα σε κοινό και δημόσιο, άλλο τόσο σημαντικό είναι να δούμε τα δημόσια αγαθά ως κοινά του

παρελθόντος, προϊόντα κοινωνικών αγώνων που βρίσκονται υπό κρατική «επιτήρηση», τα οποία οφείλουμε να προστατεύσουμε από το αδηφάγο ιδιωτικό κεφάλαιο.

Ηγεμονία και αριστερή στρατηγική

Η ομάδα ακαδημαϊκών που –άτυπα αρχικά– βρίσκεται στην ηγεσία του Podemos, ανταποκρινόμενη στο κάλεσμα του Ernesto Laclau και της Chantal Mouffe για έναν «αριστερό λαϊκισμό», έχει αναπτύξει μια αναλυτικότερη επικοινωνιακή στρατηγική. Στα πλαίσια της ανάπτυξης μιας νέο-γκραμισιανής «αριστερής ηγεμονίας», εισάγει στη ρητορική της έννοιες παραδοσιακά συνδεδεμένες με τη δεξιά, όπως η «κοινή λογική» ή η «εθνική κυριαρχία», απευθύνεται στο συναίσθημα των ψηφοφόρων με νέα σύμβολα και ιδέες, δηλώνει ότι το κόμμα «δεν ανήκει ούτε στην αριστερά ούτε στη δεξιά» και εγκαταλείπει τη μαρξιστική ταξική ανάλυση υπέρ μιας απλούστερης διχοτομίας ανάμεσα στον «λαό» και την «κάστα». Με τον τρόπο αυτό, επιχειρεί να απευθυνθεί σε μεγάλα κομμάτια των ψηφοφόρων που μοιράζονται την «αγανάκτηση» με το πολιτικό σύστημα αλλά δεν κινητοποιούνται από την παραδοσιακή αριστερή ρητορική, και έτσι να εδραιώσει τη νέα ηγεμονία που θα φέρει το Podemos στην εξουσία.

Στην καρδιά αυτού του πολιτικού εγχειρήματος, λοιπόν, υπάρχει μια ένταση ανάμεσα αφενός στη βάση του κόμματος, ριζωμένη σε συγκεκριμένους και καθημερινούς κοινωνικούς αγώνες, γαλουχημένη στη συμμετοχική λήψη αποφάσεων και στην αυτοοργάνωση, και αφετέρου στην ηγετική ομάδα, η οποία, έχοντας εκπονήσει ένα συγκροτημένο ηγεμονικό σχέδιο, ενδιαφέρεται κυρίως να απευθυνθεί στην κοινωνική πλειοψηφία, συναρθρώνοντας ένα ευρύ φάσμα αγώνων, αιτημάτων και ταυτοτήτων με ορίζοντα την κατάκτηση της εξουσίας. Εντούτοις, το δίλημμα που αντιμετωπίζει το Podemos υποβόσκει στην καθημερινή πράξη οποιουδήποτε πολιτικού εγχειρήματος, κοινοβουλευτικού ή μη: αφενός η ανάγκη διεύρυνσης της κοινωνικής απεύθυνσης και στήριξης, αποβλέποντας στη δημιουργία ενός φορέα με δυνατότητα ουσιαστικής πολιτικής επιρροής, αφετέρου η διατήρηση των συγκεκριμένων χαρακτηριστικών, αξιών, στοχεύσεων και

οργανωτικών μορφών που δίνουν στο εγχείρημα τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του.

Για την ηγετική ομάδα του, το Podemos αποτελεί φυσική συνέχεια και ταυτόχρονα «ωρίμανση» του κινήματος των πλατειών. Υπό αυτή την οπτική, τα κοινωνικά κινήματα, μολονότι είναι σημαντικά στον βαθμό που δημιουργούν μια νέα συνειδητοποίηση και καταδεικνύουν τη σήψη του υπάρχοντος συστήματος, δεν παύουν να αποτελούν μια μικρή –μολονότι συνειδητοποιημένη και δραστήρια– μειοψηφία της ισπανικής κοινωνίας. Το ζητούμενο όμως είναι η σύνδεση με τις ανησυχίες και τις προσδοκίες του «μέσου πολίτη» –της κοινωνικής πλειοψηφίας.

Είναι προφανές ότι ως εκλογική –και μετέπειτα ως κυβερνητική– στρατηγική, η σύνδεση με την «κοινωνική πλειοψηφία» μπορεί να αποδώσει καρπούς –και πιθανότατα να οδηγήσει στις πρώτες μη νεοφιλελεύθερες κυβερνήσεις της Ευρώπης σε Ελλάδα και Ισπανία. Ωστόσο, τα φαντασιακά νοήματα, οι προσδοκίες, οι αξίες της «κοινωνικής πλειοψηφίας» δεν έχουν ουδέτερο πρόσημο – αντίθετα είναι προϊόντα αιώνων καπιταλιστικής ηγεμονίας. Μια πιθανή απομάκρυνση του Podemos από τη δεξαμενή νέων νοημάτων, αξιών, οργανωτικών μορφών και πολιτικών προταγμάτων που είναι τα αυτόνομα κοινωνικά κινήματα βάσης, μπορεί εύκολα να φυλακίσει το νέο κόμμα στον στενό ορίζοντα της «λαϊκής σωτηρίας» από τη φιλελεύθερη επέλαση –ή σύμφωνα με το λεξιλόγιο του Podemos, τη «διάσωση των πολιτών» («rescate ciudadano»). Κινδυνεύει έτσι η φιλόδοξη νέα αριστερά να περιοριστεί στον άχαρο ρόλο του διαχειριστή ενός βάρβαρου κοινωνικού συστήματος, δέσμια –εκούσια ή ακούσια– των ατομιστικών υλικών προσδοκιών της μεσαίας τάξης, επαναλαμβάνοντας έτσι την άδοξη πορεία της σοσιαλδημοκρατίας.

Η αντίφαση στην καρδιά του εγχειρήματος

Η ένταση ανάμεσα στο λαϊκιστικό ηγεμονικό σχέδιο της ηγεσίας και στην ριζοσπαστική, οριζόντια και συμμετοχική κατεύθυνση της βάσης έγινε εμφανής στο ιδρυτικό συνέδριο του κόμματος, τον Οκτώβριο του 2014. Η οργανωτική πρόταση με τίτλο «Sumando

Podemos» («Μαζί Μπορούμε») συγκέντρωσε τις αγωνίες της βάσης: Συλλογική ηγεσία, ενισχυμένος ρόλος για τους «κύκλους», τακτικά συνέδρια, διαφάνεια και συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων, εναλλαγή και ανακλητότητα στις θέσεις ευθύνης. Ωστόσο, η οργανωτική πρόταση που υπερψηφίστηκε ήταν αυτή που κατέθεσε η ομάδα του Pablo Iglesias, με τίτλο «Claro que Podemos» («Φυσικά Μπορούμε») η οποία θεσπίζει τη θέση του γενικού γραμματέα, επιτρέπει στον ηγέτη να επιλέγει αυτούς που τον πλαισιώνουν, υποβιβάζει τον ρόλο του συνεδρίου και των «κύκλων» και προκρίνει τις συγκεντρωτικές δομές στο όνομα της «αποτελεσματικότητας». Ο Iglesias έφτασε ακόμα να εκβιάσει ότι αν δεν εγκριθεί η πρότασή του, θα αποσυρθεί από το κόμμα. Η οργανωτική αυτή πρόταση προκάλεσε μεγάλη αντίδραση ανάμεσα στους περίπου 16.000 παρόντες λόγω των συγκεντρωτικών χαρακτηριστικών της, αλλά εγκρίθηκε με το 80% των ψήφων. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο ότι η ψηφοφορία ήταν ανοιχτή σε οποιονδήποτε είχε πρόσβαση στο διαδίκτυο, με μια απλή ψηφιακή «εγγραφή» στη σελίδα του κόμματος.

Το σφάλμα του Pablo Iglesias και των στελεχών που τον πλαισιώνουν δεν έγκειται στην εκπόνηση του ηγεμονικού σχεδίου και την υιοθέτηση μιας λαϊκιστικής ρητορικής. Άλλωστε, κάθε πετυχημένο πολιτικό εγχείρημα έχει στο κέντρο του μια διαδικασία «μετάφρασης» των βασικών ιδεών και αξιών του σε όρους που θα επιτρέψουν τη συμμετοχή του στο δημόσιο διάλογο. Ειδάλλως διακυβεύεται η ίδια η δυνατότητά του να επηρεάσει την κοινή γνώμη και οδηγείται σε περιθωριοποίηση, μια κατάσταση τόσο συχνή στον αριστερό και τον ελευθεριακό χώρο, που πλέον θεωρείται δεδομένη – ακόμα και επιθυμητή, αφού υπό μια συγκεκριμένη οπτική, η κοινωνική απομόνωση μιας πολιτικής ομάδας αποτελεί απλά «επιβράβευση» της επαναστατικότητάς της.

Αντίθετα, το σφάλμα της ηγετικής ομάδας του Podemos είναι ότι μέσω της επιβολής του δικού της οργανωτικού σχεδίου, απενεργοποιεί αυτήν ακριβώς τη διαλεκτική που ανέδειξε το Podemos ως ελπιδοφόρα πολιτική δύναμη και κλείνει τις διόδους μέσω των οποίων η οργανωμένη κοινωνία μπορεί να επηρεάσει τη

μελλοντική εξέλιξη του εγχειρήματος. θεωρεί την κατάκτηση της κεντρικής εξουσίας ως εκ των ων ουκ άνευ της πολιτικής δραστηριότητας και υπάγει τη δράση των κινημάτων στη δυναμική των εκλογών, των μέσων ενημέρωσης και της κεντρικής πολιτικής σκηνής.

Και τώρα, τι;

Πιθανότατα το Podemos δεν θα είναι το κόμμα-κίνημα που πολλοί περίμεναν στις αρχές του. Μετά το συνέδριο του Οκτώβρη, το κόμμα έχει συγκροτηθεί ως «εκλογική μηχανή» διαρθρωμένη –με σημαντικές ποιοτικές διαφορές– κατ’ ομοίωση του κρατικού μηχανισμού του οποίου τα ηνία θέλει να αναλάβει. Είναι πιθανό η στρατηγική αυτή να καταφέρει να εκσφενδονίσει το κόμμα στην εξουσία, όπου θα έχει τη δυνατότητα να δημιουργήσει μια σημαντική ρωγμή στην ηγεμονία του νεοφιλελευθερισμού και της αντιδραστικής δεξιάς στην Ισπανία και την Ευρώπη. Προς το παρόν όμως, η διαδικασία οικοδόμησης ενός κόμματος αυθεντικής «λαϊκής εξουσίας», στηριγμένου σε διαδικασίες βάσης και στην άμεση δημοκρατία –αν δεχτούμε βεβαίως ότι η άμεση δημοκρατία μπορεί να ευδοκιμήσει στο ασφυκτικά στενό πλαίσιο της κοινοβουλευτικής πολιτικής– ανακόπηκε πρώιμα με το ιδρυτικό συνέδριο.

Είναι σημαντικό τα ισπανικά κοινωνικά κινήματα να διατηρήσουν την αυτονομία τους και να μην διαχυθούν μέσα στο ηγεμονικό σχέδιο του Iglesias. Από μια πιθανή κυβέρνηση του Podemos μπορούν να περιμένουν μια ανατροπή των συσχετισμών δύναμης, που θα τους δώσει μια ανάσα και θα ανακόψει την αμείλικτη καταστολή που δέχονται αυτήν τη στιγμή. Πιθανότατα θα βρουν επίσης έναν αποφασισμένο σύμμαχο τόσο στην οικοδόμηση των κοινών όσο και στην υπεράσπιση του δημοσίου και του κράτους πρόνοιας –αν και είναι εξίσου πιθανό να χρειαστεί να διαδραματίσουν τον ρόλο της μόνης ουσιαστικής αντιπολίτευσης, όταν η κυβέρνηση θα αρχίσει τους αναπόφευκτους συμβιβασμούς με την οικονομική εξουσία. Παρ’ όλες τις εσωτερικές κριτικές και την αναπόφευκτη «υποχώρηση» σε κάποιες από τις πιο ριζοσπαστικές του θέσεις, το Podemos έχει καταφέρει να

κινητοποιήσει μεγάλα κομμάτια της ισπανικής κοινωνίας που παραδοσιακά απείχαν από τις εκλογές και να τραβήξει προς τα αριστερά ένα μέρος του συντηρητικού εκλογικού σώματος. Μένει να διαπιστώσουμε εάν, στον έναν χρόνο που το χωρίζει από τις γενικές εκλογές, θα καταφέρει να δημιουργήσει μια μακρόπνοη εσωτερική δυναμική που να ευνοεί τη δημοκρατία και τη συμμετοχή ή θα θυσιάσει τις αξίες αυτές για χάρη της βραχυπρόθεσμης εκλογικής αποτελεσματικότητας.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 17

Οι επιθέσεις στα σώματά μας και ο επιλεκτικός αντιφασισμός του κινήματος

Ερωφίλη εν Τάυροις

Ιανουάριος 2014

Τραμπουκισμός κι εξύβριση παρέας τρανς γυναικών στην πλατεία Εξαρχείων, από ομάδα ανδρών.

Ιανουάριος 2014

Ξυλοδαρμός τρανς γυναίκας μέσα σε βαγόνι στη στάση μετρό "Πανεπιστήμιο", από τέσσερις άνδρες.

Ιούνιος 2014

Επίθεση σε τρανς γυναίκα αλληλέγγυα σε διαμαρτυρία για τις απολυμένες καθαρίστριες, από καθαρίστρια.

Ιούνιος 2014

Ξυλοδαρμός δύο gay αγοριών στο Γκάζι, από παρέα ανδρών.

Ιούλιος 2014

Απόπειρα δολοφονίας εναντίον τρανς γυναίκας στη Θεσσαλονίκη, από άνδρα.

Αύγουστος 2014

Ξυλοδαρμός 15χρονου gay αγοριού στη Θεσσαλονίκη, από παρέα ανδρών.

Αύγουστος 2014

Ξυλοδαρμός ζευγαριού λεσβιών στην Περαιά Θεσσαλονίκης, από παρέα ανδρών.

Αύγουστος 2014

Ξυλοδαρμός gay ζευγαριού στην Πλατεία Βαρνάβα στο Παγκράτι, από πολυάριθμη ομάδα χρυσαυγιτών της περιοχής.

Σεπτέμβριος 2014

Τραμπουκισμός ζευγαριού λεσβιών στο σταθμό του Θησείου, Ξυλοδαρμός 17χρονης, από 55χρονο άνδρα.

Την Παρασκευή 5 Σεπτεμβρίου πραγματοποιήθηκε πορεία διαμαρτυρίας με τη συμμετοχή περίπου 1.500 ατόμων για τις παραπάνω επιθέσεις και για την ψήφιση του Αντιρατσιστικού νόμου. Όλες οι lgbtq συλλογικότητες ήταν εκεί. Το Αντιφασιστικό/Αντιρατσιστικό κίνημα απουσίαζε. Οι διάφορες αναρχικές, αντιεξουσιαστικές συνελεύσεις επίσης.

Τα lgbtq θέματα, όπως και τα θέματα σεξισμού, φεμινισμού, τα θέματα φύλου θεωρούνται από το mainstream αντιφασιστικό κίνημα, ως λιγότερο σημαντικά. Και δεν είναι τωρινή η διαπίστωση, αλλά είναι καίριο το να ειπωθεί ακόμα μία φορά. Θέλουν να κάνουν αντιφασισμό αλλά αρνούνται να συμπεριλάβουν στην πολιτική τους τα αυτονόητα. Η καταπίεση των σωμάτων μας και της αυτοδιάθεσής τους, του ερωτισμού, της σεξουαλικότητας, της έκφρασης του φύλου εξορίζονται από το πολιτικό φάσμα, που στοχεύει μόνο τον καπιταλισμό, το ταξικό, και τη χρυσή αυγή.

Άραγε το θέμα είναι κομματικό; Μόνο οι χρυσαυγίτες είναι φασίστες; Επειδή έχουν "στολή"; Οι αποκλεισμοί που υφίστανται

τα lgbtq άτομα είναι εξίσου αποτέλεσμα κρατικής, συστημικής, καπιταλιστικής βίας, αλλά είναι και αποτέλεσμα της πατριαρχικής ελληνικής οικογένειας που καμαρώνει τον γιόκα και «μαζεύει» την κόρη, που αναπαράγει κι εκπαιδεύει στον σεξισμό από πολύ νωρίς, που στερείται φεμινιστικής παιδείας. Ο κάθε περήφανος, φιλήσυχος, νοικοκυραίος, πατριώτης για εμάς δεν είναι λιγότερο φασίστας από τον κάθε “δηλωμένο” φασίστα.

Το Αντιφασιστικό/Αντιρατσιστικό κίνημα, μας καλεί στα φεστιβάλ και τις εκδηλώσεις, για διακοσμητική χρήση και ξέπλυμα. Για να φέρουμε τον “κόσμο” μας. Άρα είμαστε δύο κόσμοι σε όλα αυτά, εμείς κι εκείνοι; Θέλουν να φιλοξενούν κουβέντες για τον σεξισμό στα στέκια τους αλλά πάντα βρίσκουν μια καλή δικαιολογία για να λείπουν. Ασκούν κριτική για της χορηγίες του Athens Pride στο οποίο δεν πατάνε ποτέ, αλλά στα φεστιβάλ τους υπάρχει είσοδος και “πόρτα”. Ποια είναι η διαφορά όταν και στις δύο περιπτώσεις πρέπει να καλυφθούν κάποια έξοδα; Το ότι δεν αντέχουν να βρεθούν σε έναν χώρο όπου η “μειονότητα” γίνεται “πλειονότητα”. Σε έναν χώρο όπου το υποκείμενο της καταπίεσης που και οι ίδιοι ακούν με τον σεξισμό, την ομοφοβία, την τρανσοφοβία και τη συνειδητή άγνοιά τους, απολαμβάνει μια μέρα “απενοχοποίησης”. Κατηγορούν το lgbtq κίνημα για το ότι δεν είναι αρκετά πολιτικοποιημένο και μάχιμο, και μιλάνε για το αίμα των συντρόφων τους –σπάνια και για των συντροφισσών τους– αλλά το αίμα των lgbtq ανθρώπων δεν λερώνει τον δρόμο τους. Οι ίδιοι μπάτσοι μας κρίζουν, μας κάνουν έλεγχο, αρνούνται να καταγράψουν τα περιστατικά και χλευάζουν τα θύματα. Κι αν ακόμα κάποιοι νομίζουν πως επειδή συμμετείχαν σε 5 πορείες του “χώρου” είναι πιο στοχοποιημένοι από ένα lgbtq άτομο στην καθημερινότητά του, ας πάνε μια βόλτα στο σούπερ μάρκετ με μια τρανς γυναίκα, ας πάνε για καφέ με ένα ζευγάρι λεσβιών, ας πάνε με ένα gay αγόρι σε έναν αθλητικό σύλλογο.

Ακόμα και ο Αντιρατσιστικός νόμος περιλαμβάνει την ταυτότητα του φύλου και της σεξουαλικότητας, εξίσου με τη φυλή, το χρώμα, την εθνική καταγωγή και τη σωματική ακεραιότητα. Το Αντιφασιστικό/Αντιρατσιστικό κίνημα αρνείται. Επιδεικτικά.

Να μην ξεχάσω να εξαιρέσω τις εξαιρέσεις. Αλλά δεν θα το κάνω ευχαριστήριο. Ξέρουν αυτ@...

Σε ό,τι αφορά τους υπόλοιπους και τις υπόλοιπες που πολιτικά συντηρούν όλα όσα προανέφερα, ή επιλέγουν να τα αγνοούν, ή τα θεωρούν ασήμαντα:

Λείπετε. Να λείπετε. Δεν μας λείπετε. Τέτοι@ που είστε να μας λείπετε.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 16

Ναι! Εμείς είμαστε Σαρλί

Αλέξανδρος Σχισμένος

Ανατρίχιασαν άραγε όλοι από το στυγερό έγκλημα του Παρισιού; Κάποιοι δεν μπορούσαν να μην ανατριχιάσουν. Κάποιοι όφειλαν να ανατριχιάσουν. Και κάποιοι έπρεπε να φανούν σαν να ανατρίχιασαν.

«Είμαστε όλοι Σαρλί» ήταν το σύνθημα της πορείας του 1,5 εκατομμυρίου και το σύνθημα που κυριάρχησε στην παγκόσμια επικαιρότητα τις πρώτες μέρες του 2015. «Είμαστε όλοι Σαρλί» είπαν χιλιάδες ανώνυμοι και μία χούφτα ετερόκλητοι επώνυμοι από τη Μέρκελ μέχρι τον Τσίπρα. Σε ποιους αναφέρεται λοιπόν αυτό το «είμαστε»; Και τι σημαίνει Σαρλί Εμπντό;

Η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα θα διαφωτίσει και το πρώτο. Τι σημαίνει Σαρλί Εμπντό; Σημαίνει τον εικονοκλάστη διάδοχο του Hara Kiri, σημαίνει έναν έντυπο ελευθεριακό τόπο με ακονισμένο χιούμορ απέναντι σε κάθε αυθεντία, και βιτριολικό λόγο απέναντι στις κατεστημένες εξουσίες. Σημαίνει μία διαφωτιστική αιχμή πένας απέναντι στον σκοταδισμό, σημαίνει τη γλώσσα έξω, σημαίνει την απείθεια, σημαίνει το παιδί που δείχνει ότι ο

βασιλιάς είναι γυμνός και τον Διογένη που σπρώχνει τον Αλέξανδρο για να χαρεί τον ήλιο. Σημαίνει παρρησία, θράσος, ελευθερία γνώμης και τη δύναμη του λόγου. Σημαίνει ένα περιοδικό που είχε εξώφυλλα που θα σκανδάλιζαν κάθε κληρικό ή πιστό, την Αγία Τριάδα σε τρίο και τον Αλλάχ να χαμουρεύεται με τον Μωάμεθ. Σημαίνει τον διαφωτισμό απέναντι στο δόγμα.

Αυτά σημαίνει το Σαρλί Εμπντό. Αυτά χτυπήθηκαν από τις σφαίρες των ισλαμιστών. Όχι των Αράβων ή των Μεσανατολιτών ή των Περσών ή των Ασιατών. Των Ισλαμιστών. Το Ισλάμ είναι δόγμα οικουμενικό, ούτε γλώσσα ούτε κουλτούρα ενός λαού, είναι θρησκεία, είναι επιλογή. Και όπως και οι άλλες θρησκείες, είναι εξ ορισμού ενάντια σε κάθε έννοια ελευθερίας, μουσουλμάνος σημαίνει υποταγμένος στον θεό, όπως ο μεσαιωνικός ή αμερικάνικος χριστιανικός φονταμενταλισμός. Το Ισλάμ είναι εξ ορισμού σκοταδιστικό, όπως κάθε μεταφυσικό δόγμα. Δεν είναι «στοιχείο μιας άλλης κουλτούρας», «γούστο ενός άλλου πολιτισμού». Είναι ένας οδοστρωτήρας ομογενοποίησης που ισοπέδωσε μυριάδες κουλτούρες, γλώσσες και πολιτισμούς όταν επεκτάθηκε κατακτητικά στον μισό γνωστό κόσμο, λίγα χρόνια μετά την επινόησή του από τον Μωάμεθ. Όπως υπήρξε και ο Χριστιανισμός, μέχρι ο διαφωτισμός να διαλύσει τη μηχανή του οδοστρωτήρα. Στις χώρες του Ισλάμ, διαφωτισμός δεν πρόλαβε να έρθει, ήρθε η αποικιοκρατία. Στράφηκαν άραγε οι αποικιοκράτες ενάντια στους θεσμούς του Ισλάμ; Όχι, μόνο ενάντια στους εξεγερμένους λαούς. Δεν μπορούμε να ξεχνάμε πως κάθε θρησκεία είναι θεμέλιο της ετερονομίας. Το ίδιο δόγμα που δικαίωσε (όπως και οι λοιπές μονοθεϊστικές θρησκείες) τη δουλεία επί αιώνες και την υποδούλωση των γυναικών, το ίδιο δόγμα εμπύχωσε την σφαγή στο Παρίσι.

Δεν είδαμε λοιπόν κάποια απελευθερωτική ένοπλη οργάνωση απέναντι στους κατοχικούς καταπιεστές, δεν είδαμε κάποια πολιτική δολοφονία κάποιου πολιτικού, είδαμε ένα στοχευμένο χτύπημα απέναντι στην ελευθερία του λόγου, στην ελευθερία της σκέψης. Το ίδιο δράμα που έστειλε κάποτε τον Τζορντάνο Μπρούνο στην πυρά, όταν αυτός έφτυσε τον εσταυρωμένο, είδαμε, με

μοντέρνο ένδυμα.

Γι' αυτό δεν είναι Σαρλί οι κυβερνώντες και οι ελίτ. Αυτοί δεν χτυπήθηκαν από τους τζιχαντιστές, αυτοί συνεργάζονται με τους ιμάμηδες και τους εμίρηδες, τα αφεντικά δηλαδή των «εξεγερμένων ισλαμιστών». Τα πολιτικά αφεντικά της Ευρώπης κάνουν δουλειές με τις ισλαμικές ελίτ, τζιχαντιστικές και κρατικές, το ISIS και τους Σαουδάραβες. Δεν ανησυχούν πλέον οι άρχοντες για τους ασσασίνους. Οι ασσασίνοι χτυπάνε τον κοινό εχθρό, την ελεύθερη γνώμη. Ο Ζαν-Μαρί Λεπέν ήταν τουλάχιστον ειλικρινής. Αυτός δεν είναι Σαρλί. Ούτε οι συνδαιτυμόνες του, κι ας βγαίνουν με κλοιό μπάτσων στους δρόμους. Πρέπει να φανούν ότι είναι Σαρλί, για να μην γίνει ορατό το τεράστιο χάσμα που τους χωρίζει από εμάς, που ερωτευτήκαμε τον Βολίνσκι μαζί με τον Μάη του '68.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 17

Η Δημοκρατία ως μείζον κοινωνικό διακύβευμα

Νίκος Κατσιαούνης

Οι σύγχρονες «Δημοκρατίες» αποδεικνύουν πλέον σήμερα με τον πιο έμπρακτο τρόπο ότι βασική προϋπόθεση άμυνας και συντήρησης της «Δημοκρατίας» είναι η αυτοκατάργησή της. Και για να το καταλάβει αυτό κανείς, δεν χρειάζεται να ανατρέξει στη Βαϊμάρη αλλά θα μπορούσε να αναζητήσει τις ρίζες του στους όρους συγκρότησης των σύγχρονων νεωτερικών δημοκρατιών. Αλλά τι κάνει μετά τη «Δημοκρατία» να διατηρεί τις σημασιολογικές της συνδηλώσεις, εφόσον αποβάλλει κάθε έννοια ελευθερίας;

Η κυριαρχία σήμερα προσπαθεί να μας πείσει ότι η μόνη εφικτή οδός είναι αυτή που ακολουθείται από την ίδια. Πέρα από αυτή το χάος. Αλλά, βέβαια, όταν οι «Δημοκρατίες» θέτουν το δίλημμα αυτό, τότε το χάος είναι ήδη παρόν και συμπαρασύρει τα πάντα στη δίνη του ολοκληρωτισμού.

Η σημερινή κατάσταση αρχίζει να θέτει πολλές από τις σημασίες και τα νοήματα της συγκρότησης των κοινωνιών εκ νέου σε διάλογο και επαναδιαπραγμάτευση. Ή τουλάχιστον έτσι πρέπει να γίνει. Το ζήτημα της δημοκρατίας είναι ένα από αυτά. Από τις θολές και άνευ νοήματος πλέον δυνάμεις του κέντρου έως και αυτές της αριστεράς, προσπαθούν να πείσουν ότι το ζήτημα της δημοκρατίας πρέπει να μπει σε προτεραιότητα. **Βέβαια, αρνούνται να δουν ότι αυτή η συγκεκριμένη «δημοκρατία» που θέλουν να υπερασπιστούν αποτέλεσε μία εκ των αιτιών της ανθρωπολογικής κρίσης που βιώνουμε σήμερα. Η αντιπροσώπευση αποτέλεσε και αποτελεί μία σημαντική αλλοτρίωση της ίδιας της κοινωνίας στη βάση της κοινωνικής και φαντασιακής θέσμησης που η ίδια δημιουργεί.**

Είναι πολύ πιθανόν τους επόμενους μήνες να δούμε κυβερνήσεις της Αριστεράς σε χώρες της Ευρώπης, αρχής γενομένης από την Ελλάδα και μετέπειτα την Ισπανία. Παρόλο που αυτά τα δύο κόμματα (Σύριζα και Ποδέμος) βάζουν ως πρωτεύον επίδικο τη δημοκρατία, στην ουσία έχουν απολέσει κάθε έννοια που θα μπορούσε να την ενισχύσει. Ειδικά όταν επικαλούνται την Άμεση Δημοκρατία ως προταγματική τους αιχμή. Γιατί τίποτα, ακόμη και στις εσωτερικές δομές που δημιουργούν, δεν ενισχύει μια ουσιαστική δημοκρατική παρέμβαση, αφού δεν ενισχύει τη συμμετοχή.

Από τις απαρχές της νεωτερικότητας μέχρι και σήμερα, υπήρχαν και υπάρχουν κινήσεις που έχουν ως πρόταγμα την (άμεση) δημοκρατία. Και γνωρίζουν καλά, μετά από 200 χρόνια ιστορίας, ότι για να δημιουργηθούν οι δομές μιας άμεσης και συμμετοχικής δημοκρατίας απαιτείται μια ουσιαστική αλλαγή τόσο στις δομές της κοινωνικοπολιτικής θέσμησης όσο στο σημασιολογικό και φαντασιακό επίπεδο των κοινωνιών. Η δημοκρατία είναι εκ

διαμέτρου αντίθετη με την ανάθεση. Είναι εκ διαμέτρου αντίθετη με την αντιπροσώπευση. Με την εν λευκώ επιταγή. Γι' αυτό και σε πολλές κινήσεις από τα κάτω που συγκροτούνται σήμερα, η αμεσότητα της συμμετοχής αποτελεί απαραίτητο όρο και προτασιακό διακύβευμα. Και φυσικά το γενεσιουργό πρόπλασμα μιας αμεσοδημοκρατικής συγκρότησης σε ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο.

Πολλά μοντέλα για το πώς μπορεί να δομηθεί μέσα σε μια κοινωνία ένα ουσιαστικό δημοκρατικό σύστημα έχουν παρουσιαστεί τις τελευταίες δεκαετίες. Μοντέλα με δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια όργανα λήψης αποφάσεων, εκπροσώπηση των κοινωνικών αιτημάτων και ενίσχυση της συμμετοχής στη λήψη των αποφάσεων. Προφανώς, κανένας δεν περιμένει η κοινωνία να αποτελέσει μια απέραντη συνέλευση. Αυτή η ιδέα φαντάζει σαν την παρελθοντική έποψη ότι η κοινωνία θα μεταβληθεί σε ένα απέραντο εργοστάσιο όπου όλα θα λειτουργούν αρμονικά. Όμως το βασικό, που εξετάζουμε και σε αυτό το αφιέρωμα, είναι ότι δεν μπορεί να υπάρξει δημοκρατία χωρίς την ισότητα όλων και ισότητα χωρίς ελευθερία. Τόσο των ατόμων όσο και των κοινωνικών συνόλων. Εάν κάτι σπάσει από τον κρίκο, τότε η δημοκρατία παύει να έχει νόημα.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 17

Αλληλογραφία Πάννεκουκ – Καστοριάδη (1953 – 1954) : 3ο Γράμμα

3ο Γράμμα του Πάννεκουκ προς τον Καστοριάδη

Μετάφραση: **Εύα Πλιάκου**

Παρατήρησα με μεγάλη χαρά ότι έχετε δημοσιεύσει στο περιοδικό σας «Σοσιαλισμός ή Βαρβαρότητα» μία μετάφραση της επιστολής μου σχολιασμένη με κριτικές παρατηρήσεις, με τέτοιο τρόπο ώστε να εμπλέκονται οι αναγνώστες σας σε μία συζήτηση σχετικά με θεμελιώδη ερωτήματα. Αφού εκφράσατε την επιθυμία να συνεχιστεί η συζήτηση, σας στέλνω διάφορες παρατηρήσεις πάνω στην απάντησή σας. Φυσικά, υπάρχουν ακόμη διαφορές στις απόψεις μας που θα μπορούσαν να εμφανιστούν στη συζήτηση με μεγαλύτερη καθαρότητα. Αυτές οι διαφορές οφείλονται συνήθως σε μία διαφορετική εκτίμηση του ποια θεωρεί ο καθένας ως πιο σημαντικά σημεία, η οποία με τη σειρά της σχετίζεται με τις πρακτικές εμπειρίες μας ή το περιβάλλον στο οποίο βρισκόμαστε. Για μένα, αυτή ήταν η μελέτη των πολιτικών απεργιών στο Βέλγιο (1893), στη Ρωσία (1905 και 1917), και στη Γερμανία (1918 έως 1919), μία μελέτη με την οποία επιχείρησα να φτάσω σε μία ξεκάθαρη κατανόηση του θεμελιώδους χαρακτήρα αυτών των ενεργειών. Η ομάδα σας ζει και εργάζεται μέσα στην αναταραχή της εργατικής τάξης μίας μεγάλης βιομηχανικής πόλης· ως εκ τούτου, η προσοχή σας επικεντρώνεται σε ένα πρακτικό πρόβλημα: πώς θα μπορούσαν οι μέθοδοι της αποτελεσματικής πάλης να αναπτυχθούν πέρα από τον αναποτελεσματικό αγώνα των κομμάτων και μερικών απεργιών του σήμερα;

Φυσικά, δεν ισχυρίζομαι ότι όλες οι επαναστατικές πράξεις της εργατικής τάξης θα εκτυλιχθούν σε μία ατμόσφαιρα ειρηνικής συζήτησης. Αυτό που ισχυρίζομαι είναι ότι το αποτέλεσμα του αγώνα, συχνά βίαιο, δεν καθορίζεται από τυχαίες περιστάσεις, αλλά από ό,τι είναι ζωντανό στις σκέψεις των εργαζομένων, ως βάση μιας στέρεας συνείδησης που αποκτήθηκε από την εμπειρία, τη μελέτη, ή τις συζητήσεις. Αν το προσωπικό ενός εργοστασίου πρέπει να αποφασίσει εάν πρέπει ή όχι να κατέβει σε απεργία, η απόφαση δεν λαμβάνεται με το να χτυπάνε τις γροθιές τους στο τραπέζι, αλλά –φυσιολογικά– με τις συζητήσεις.

Θέτετε το πρόβλημα με έναν εντελώς πρακτικό τρόπο: τι θα έκανε το κόμμα αν είχε το 45% των μελών των συμβουλίων πίσω του και αν ανέμενε ένα άλλο κόμμα (νεο-Σταλινικοί που προσπαθούν να

κατακτήσουν το καθεστώς) να επιχειρήσει κατάκτηση της εξουσίας με τη βία; Η απάντησή σας είναι: πρέπει να το προκατάλαβουμε κάνοντας αυτό που φοβόμαστε ότι θα κάνει. Ποιο θα είναι το οριστικό αποτέλεσμα μιας τέτοιας πράξης; Κοιτάξτε τι συνέβη στη Ρωσία. Εκεί υπήρχε ένα κόμμα, με καλές επαναστατικές αρχές, επηρεασμένο από τον Μαρξισμό· και διασφαλισμένο, επίσης, από την υποστήριξη των συμβουλίων που είχαν ήδη σχηματιστεί από τους εργαζομένους· ωστόσο, ήταν υποχρεωμένο να καταλάβει την εξουσία, και το αποτέλεσμα ήταν ολοκληρωτικός Σταλινισμός (κι αν λέω «ήταν υποχρεωμένο» εννοώ ότι οι συνθήκες δεν ήταν αρκετά ώριμες για μία πραγματική προλεταριακή επανάσταση. Στον δυτικό κόσμο όπου ο καπιταλισμός είναι περισσότερο αναπτυγμένος, οι συνθήκες σίγουρα είναι πιο ώριμες· αυτό το μέτρο δίνεται από την ανάπτυξη της εργατικής πάλης). Έτσι, πρέπει κανείς να θέσει το ερώτημα: θα μπορούσε ο αγώνας του κόμματος που προτείνετε να σώσει την προλεταριακή επανάσταση; Αντίθετα, μου φαίνεται ότι θα ήταν ένα βήμα προς μία νέα καταπίεση.

Βέβαια, θα υπάρχουν πάντα δυσκολίες. Αν η γαλλική, ή η παγκόσμια κατάσταση απαιτούσε μία μαζική πάλη των εργατών, τα κομμουνιστικά κόμματα αμέσως θα προσπαθούσαν να μετατρέψουν αυτή τη δράση σε μία φιλορωσική επίδειξη εντός των ορίων του κόμματος. Πρέπει να ηγηθούμε ενός ενεργητικού αγώνα εναντίον αυτών των κομμάτων. Αλλά δε μπορούμε να τα νικήσουμε ακολουθώντας τις μεθόδους τους. Αυτό είναι εφικτό μόνο με την άσκηση των δικών μας μεθόδων. Η πραγματική μορφή δράσης μιας τάξης που αγωνίζεται είναι η δύναμη των επιχειρημάτων, που βασίζεται στη θεμελιώδη αρχή της αυτονομίας των αποφάσεων! Οι εργαζόμενοι μπορούν να αποτρέψουν την καταστολή του κομμουνιστικού κόμματος μόνο με την ανάπτυξη και την ενδυνάμωση της δικής τους ταξικής δύναμης· αυτό προϋποθέτει και την ομόφωνη βούλησή τους να πάρουν τα μέσα παραγωγής υπό τον έλεγχο και τη διαχείρισή τους.

Η κύρια προϋπόθεση για την κατάκτηση της ελευθερίας της εργατικής τάξης είναι ότι η αντίληψη της αυτοδιοίκησης και

αυτοδιαχείρισης των μέσων παραγωγής είναι ριζωμένη στη συνείδηση των μαζών. Αυτό συναινεί, σε κάποιο βαθμό με ό,τι έγραψε ο Jaures για τη Συντακτική Συνέλευση, στη Σοσιαλιστική Ιστορία της Γαλλικής Επανάστασης:

«Αυτή η Συνέλευση, εντελώς καινούρια, συζητώντας πολιτικά ζητήματα, γνώριζε ότι με το που θα συσταθεί έπρεπε να ματαιώσει όλες τις μανούβρες του Δικαστηρίου. Γιατί; Επειδή είχε διάφορες μεγάλες και αφηρημένες ιδέες, που ωρίμασαν επί μακρό χρονικό διάστημα με σοβαρότητα, κάτι που τους έδωσε μία σαφή εικόνα της κατάστασης».

Φυσικά, οι δύο υποθέσεις δεν είναι ταυτόσημες. Αντί για τις μεγάλες πολιτικές ιδέες της Γαλλικής Επανάστασης, υπάρχει ένα ερώτημα σχετικά με τις μεγάλες σοσιαλιστικές ιδέες των εργατών, το οποίο είναι: η διαχείριση της παραγωγής μέσω της οργανωμένης συνεργασίας. Αντί για 500 εκπροσώπους εφοδιασμένους με τις αφηρημένες ιδέες που απέκτησαν μέσω της μελέτης, οι εργάτες θα είναι εκατομμύρια και θα οδηγούνται από την πείρα μιας ολόκληρης ζωής μέσα στην εκμετάλλευση της παραγωγικής εργασίας. Γι αυτό βλέπω τα πράγματα με τον ακόλουθο τρόπο:

Το πιο ευγενές και χρήσιμο καθήκον ενός επαναστατικού κόμματος είναι –μέσω της προπαγάνδας του με χιλιάδες μικρά περιοδικά, μπροσούρες κ.λπ.– να εμπλουτίσει τις γνώσεις των μαζών στη διαδικασία απόκτησης μιας συνείδησης πιο σαφούς και διευρυμένης.

Τώρα, μερικά λόγια για τον χαρακτήρα της Ρωσικής Επανάστασης. Μεταφράζοντας την αγγλική φράση «middle class revolution» (επανάσταση της μεσαίας τάξης) σε «revolution bourgeoise» (επανάσταση της μπουρζουαζίας/αστικής τάξης), δεν εκφράζεται ακριβώς το νόημά της. Όταν στην Αγγλία οι λεγόμενες μεσαίες τάξεις κατέλαβαν την εξουσία, αποτελούνταν κατά το μεγαλύτερο μέρος από μικρούς καπιταλιστές, ή επιχειρηματίες, ιδιοκτήτες των βιομηχανικών μέσων παραγωγής. Η πάλη των μαζών ήταν αναγκαία για να διώξει την αριστοκρατία από την εξουσία.

Παρόλα αυτά, η ίδια η μάζα δεν ήταν ακόμη ικανή να καταλάβει τα μέσα παραγωγής. Οι εργαζόμενοι θα μπορούσαν να επιτύχουν την πνευματική, ηθική και οργανωτική ικανότητα να το κάνουν αυτό μόνο μέσω της ταξικής πάλης σε έναν επαρκώς αναπτυγμένο καπιταλισμό. Στη Ρωσία, δεν υπήρχε μία αστική τάξη τέτοιας σημασίας. Κατά συνέπεια, η εμπροσθοφυλακή της επανάστασης γέννησε μία νέα «μεσαία τάξη» ως άρχουσα τάξη της παραγωγικής εργασίας, που διαχειρίζεται τα μέσα παραγωγής, και όχι ως ένα σύνολο μεμονωμένων ιδιοκτητών, όπου ο καθένας διαθέτει ένα συγκεκριμένο κομμάτι των μέσων παραγωγής, αλλά ως συλλογικοί ιδιοκτήτες των μέσων παραγωγής στο σύνολό τους.

Σε γενικές γραμμές, θα μπορούσαμε να πούμε: αν οι εργαζόμενες μάζες (επειδή είναι στο σύνολό τους προϊόν προκαπιταλιστικών συνθηκών) δεν είναι ακόμη ικανές να πάρουν την παραγωγή στα χέρια τους, αυτό αναπόφευκτα θα οδηγήσει μία νέα ηγετική τάξη να ελέγχει την παραγωγή. Είναι αυτή η συμφωνία που με κάνει να πω ότι η Ρωσική Επανάσταση (στον ουσιαστικό και μόνιμο χαρακτήρα της) ήταν μία αστική επανάσταση. Σίγουρα η μαζική εξουσία του προλεταριάτου ήταν απαραίτητο να καταστρέψει το προηγούμενο σύστημα (και αυτό ήταν ένα μάθημα για τους εργαζομένους ολόκληρου του κόσμου). Αλλά μία κοινωνική επανάσταση δεν μπορεί να λάβει τίποτα περισσότερο από αυτό που αντιστοιχεί στον χαρακτήρα των επαναστατικών τάξεων, και αν ο μεγαλύτερος δυνατός ριζοσπαστισμός ήταν αναγκαίος για να καμφθούν όλες οι αντιστάσεις, σε μεταγενέστερο χρόνο πρέπει να μείνει πίσω.

Αυτός φαίνεται να είναι ο γενικός κανόνας όλων των επαναστάσεων μέχρι και σήμερα: έως το 1793 η Γαλλική Επανάσταση έγινε όλο και πιο ριζοσπαστική, έως ότου οι αγρότες έγιναν οριστικά οι ελεύθεροι κύριοι του εδάφους, κι έως ότου οι ξένοι στρατοί απωθήθηκαν. Εκείνη τη στιγμή, οι Ιακωβίνοι σφαγιάστηκαν και ο καπιταλισμός έκανε την είσοδό του ως ο νέος κυρίαρχος. Όταν κάποιος βλέπει τα πράγματα με αυτόν τον τρόπο, η πορεία της Ρωσικής Επανάστασης θα είναι η ίδια με εκείνες τις προηγούμενες επαναστάσεις οι οποίες –όλες– κατέκτησαν την

εξουσία, στην Αγγλία, τη Γαλλία, τη Γερμανία. Η Ρωσική Επανάσταση δεν ήταν καθόλου μία πρόωρη προλεταριακή επανάσταση. Η προλεταριακή επανάσταση ανήκει στο μέλλον.

Ελπίζω ότι αυτή η εξήγηση, αν και δεν περιέχει νέα επιχειρήματα, να βοηθήσει στο να διευκρινιστούν αρκετές αποκλίσεις στις απόψεις μας.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 17

Να κλείσουμε το μάτι στα επόμενα 20 χρόνια;

Γιώργος Κτενάς

Η ερμηνεία της σχέσης του ανθρώπου και των δραστηριοτήτων του με το περιβάλλον που τον φιλοξενεί, έφερε στην επικαιρότητα ήδη από τις αρχές του 20ου αιώνα τη γεωπολιτική. Σαν επιστήμη αποτελεί σταθερό σύμμαχο για εκείνους που ελέγχουν με στρατηγικό τρόπο την οικονομική, στρατιωτική κ.λπ. ισχύ ενός τόπου και, φυσικά, είναι ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο για να κάνει κάποιος πολιτική. Να σημειώσουμε ότι πολιτική, με τη μεγάλη έννοια του όρου, δεν είναι αυτό που βλέπουμε στα παράθυρα της τηλεδημοκρατίας. Αυτή η οπισθοδρομική προσέγγιση αποτελεί τον ορισμό της μικροπολιτικής και δεν έχει σχέση με πράξεις και ενέργειες που κλείνουν το μάτι στα επόμενα 20-30 χρόνια. Αυτό είναι πολιτική. Καθάρά με αυτή την έννοια και, ίσως, με μία δόση υπερβολής, πολιτική στις μέρες μας κάνουν οι πολυεθνικές, οι τράπεζες κ.λπ. Εκείνοι, δηλαδή, που μετρούν με χειρουργική ακρίβεια κάθε τους κίνηση και, πριν πάρουν χαμπάρι οι φωστήρες των κάθε λογής κομματικών επιτελείων, σε παγκόσμια κλίμακα, έχουν δεσμεύσει για δεκαετίες τις ζωές μας.

Πάνω σε αυτό το μοτίβο κινείται και ο αθλητισμός, που λογίζεται ως μία ξεχωριστή οικονομική οντότητα σε παγκόσμιο επίπεδο. Με το ποδόσφαιρο να κρατάει τη μερίδα του λέοντος αλλά, φυσικά, να μην είναι μόνο αυτό. Κι ας πάρουμε το παράδειγμα του τελευταίου Μουντιάλ, αλλά και των Ολυμπιακών Αγώνων του 2016: θεωρεί κανείς πως είναι τυχαία η διεξαγωγή αμφοτέρων των διοργανώσεων στη Βραζιλία; Μία χώρα με πληθυσμό 180 εκ. ανθρώπων, που ουσιαστικά “κρατάει” μαζί της σε αυτά τα δύο κορυφαία αθλητικά γεγονότα και τις υπόλοιπες της Λατινικής Αμερικής. Με την κοινωνία της Βραζιλίας να μην έχει κανένα όφελος, όπως έχουμε αναλύσει σε προηγούμενο σχόλιο, αλλά να καλείται να πληρώσει επί σειρά ετών τα σπασμένα των πολυεθνικών.

Κι εδώ να δούμε πού θα γίνουν τα δύο επόμενα, αντίστοιχου βεληνεκούς, αθλητικά γεγονότα: Στη Ρωσία το Μουντιάλ του 2018 και στην Ιαπωνία οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2020. Δύο τεράστιες αγορές, που μπλέκουν άμεσα το αθλητικό με το οικονομικό και το πολιτικό. Σε αυτήν την πλαισιακή προσέγγιση είναι απόλυτα χρήσιμη και άμεσα αξιοποιήσιμη η επιστήμη της γεωπολιτικής για τη ΦΙΦΑ, τη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή κ.λπ. Με τα κυρίαρχα media να αναλαμβάνουν τον ρόλο της κολυμβήθρας του Σιλβάμ, προκειμένου να δημιουργηθεί η εντύπωση της τυχαίας επιλογής ή της απολιτικής προσέγγισης, του τύπου «επιτέλους να δούμε ένα Μουντιάλ στην ποδοσφαιρομάνα Βραζιλία».

Μέσω του αθλητισμού και δη του ποδοσφαίρου, συσσωρεύονται τεράστια κέρδη, που συνδέονται άμεσα με τις πολιτικές εξελίξεις της γεωπολιτικής πραγματικότητας. Κι αυτό αποδεικνύει ότι (και) ο αθλητισμός έχει μπει στις τσέπες των μαύρων κοστουμιών των golden boys. Για αυτό, οφείλουμε να κατανοήσουμε και να αναδείξουμε αυτό το τεράστιο πρόβλημα, στη σφαίρα του κοινωνικού, άρα και του πολιτικού. Του αισθητικού. Και να δημιουργήσουμε τις προϋποθέσεις για έναν διαφορετικού τύπου αθλητισμό, ως προέκταση μίας διαφορετικού τύπου κοινωνίας. Και όχι σαν ένα ξεχωριστό κομμάτι κάποιας ετερότητάς της.

Κράτος εκτάκτου ανάγκης: Εθνικισμός και έκτακτες θεσμίσεις στην Ελλάδα τον 20αί.

Αποστόλης Στασινόπουλος

Η “κατάσταση πολιορκίας” επικυρώθηκε στο ελληνικό δίκαιο το 1911 για να προβλέπει καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης, αλλά η ουσιαστική εφαρμογή και αναστολή νόμων προς αυτή τη κατεύθυνση διενεργήθηκε –όπως και θα δούμε- μεταγενέστερα ανεξάρτητα από αυτή την θεσμοθέτησή της. «Από το Σύνταγμα του 1911 και έπειτα, ο θεσμός της καταστάσεως πολιορκίας εισήχθη στην ελληνική νομοθεσία για να περάσει ποικίλα στάδια εξέλιξης, μέχρι να πάρει τη σημερινή του μορφή.» (Αλιβιζάτος, 1995)

Μια οξυδερκής διαπίστωση του Agamben η οποία προκρίνει πως «ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και τα χρόνια που ακολούθησαν εμφανίζονται ως νομικό εργαστήριο στο οποίο δοκιμάστηκαν και ρυθμίστηκαν οι μηχανισμοί και τα λειτουργικά συστήματα της κατάστασης εξαίρεσης ως παράδειγμα διακυβέρνησης» (Agamben, 2007) ίσως είναι καθοριστική. Ο στρατηγός Κονδύλης στα 1924 επιχείρησε την ανάληψη ολοκληρωτικών εξουσιών με το πρόσχημα του κομμουνιστικού μπαμπούλα. Λίγο αργότερα, ο στρατηγός Πάγκαλος εκμεταλλεύτηκε την κομμουνιστική απειλή όσο περισσότερο μπορούσε για να δικαιολογήσει την δικτατορία του. Ένα μέτρο που θεσμοθετήθηκε τότε ήταν εκείνο των διοικητικών αποφάσεων. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται δύο περιπτώσεις, αφενός οι όχι σπάνιες ντε φάκτο συλλήψεις και

κρατήσεις πολιτών από μικρό έως μεγάλο χρονικό διάστημα, χωρίς δίκη και κατά παραβίαση των συνταγματικών διατάξεων, και αφετέρου οι διοικητικές εκτοπίσεις. Στα 1924 συνιστώνται σε κάθε νομό ειδικές Επιτροπές Δημόσιας Ασφαλείας, που αποτελούνται από τον Νομάρχη, τον Εισαγγελέα και τον Διοικητή Χωροφυλακής. Οι επιτροπές ασφαλείας στρέφονται επίσημα όχι μόνο κατά ληστών κλπ., αλλά και κατά προσώπων υπόπτων για δράση κατά της δημόσιας τάξης, της ησυχίας και ασφαλείας της χώρας, μόνο μετά από ειδικό διάταγμα της δικτατορίας Πάγκαλου στα 1926. «Για να εκτοπιστεί ένας πολίτης, δεν χρειαζόταν να έχει διαπράξει κάποιο αδίκημα ή να έχει επιδείξει παράνομη διαγωγή. Απεναντίας, η εκτόπιση σαν προληπτικό διοικητικό μέτρο προϋποθέτει ότι στην συγκεκριμένη περίπτωση δεν υπάρχει ποινική παράβαση.» (Κούνδουρος, 1978) Ας σταθούμε λίγο στο σημείο αυτό σε τρεις σημαντικές λεπτομέρειες. Αρχικά, στην επέκταση των κυβερνητικών εξουσιών μέσω των διαταγμάτων με ισχύ νόμου όπου και είναι δυνατόν να αποκρυσταλλώσουμε μια τομή της δικτατορίας με την δημοκρατία. Η έκφραση “πλήρεις εξουσίες” με την οποία χαρακτηρίζεται ενίοτε η κατάσταση εξαίρεσης και αναφέρεται στη διεύρυνση των κυβερνητικών εξουσιών και ιδίως στη παραχώρηση στην εκτελεστική εξουσία της δυνατότητας να εκδίδει διατάγματα με ισχύ νόμου. Έπειτα στην μεταστροφή του διατάγματος κατά υπόπτων για δράση κατά της δημόσιας ασφάλειας και τέλος στην αόριστη κράτηση παρά το νόμο που συνεπάγονταν οι διοικητικές αποφάσεις -σε αντιδιαστολή με τις δικαστικές αποφάσεις-, με αποτέλεσμα οι αποφάσεις αυτές να εκφεύγουν από κάθε νομικό έλεγχο.

Στις αρχές του 1928 ύστερα από πολλά χρόνια απουσίας στο εξωτερικό ο Ε. Βενιζέλος γύρισε στην Ελλάδα και κέρδισε τις εκλογές θριαμβευτικά παίρνοντας πάνω από τα 60% των ψήφων και 2/3 των εδρών. Στραμμένη λοιπόν σε νέους συντηρητικότερους προσανατολισμούς η κυβέρνηση Βενιζέλου έφερε στη Βουλή στις 22/12/1928 το ιστορικό νομοσχέδιο. Η κινητοποίηση ενάντια στο κοινωνικό καθεστώς έγινε για πρώτη φορά στην Ελλάδα ένα *sui generis*, ένα ιδιώνυμο ποινικό αδίκημα. Το νομοσχέδιο είχε τον τίτλο “Περί μέτρων ασφαλείας του κοινωνικού καθεστώτος και

προστασίας των ελευθεριών των πολιτών'' , μετά από έξι μήνες περίπου ψηφίστηκε και άρχισε η εφαρμογή του και προέβλεπε την τιμωρία όσων ,μέσω των ιδεών τους, προσέβλεπαν στην ανατροπή του καθεστώτος με βίαια μέσα . Όστις επιδιώκει τήν εφαρμογήν ιδεών έχουσών ως έκδηλον σκοπόν τήν διά βιαίων μέσων άνατροπήν τοῦ κρατοῦντος κοινωνικοῦ συστήματος[...] Λίγο αργότερα, ο εκλογικός νόμος στέρησε το δικαίωμα του εκλέγεσθαι σ'αυτούς που είχαν καταδικασθεί με το Ιδιώνυμο. Το Ιδιώνυμο προέβλεπε ποινικοποίηση ιδεών και πολιτικών πεποιθήσεων με ποινές φυλάκισης ή και εκτόπισης (εξορίας). Ο ορισμός του πολίτη γίνεται υπόθεση της κυριαρχίας και η στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων καθίσταται ζήτημα πολιτικής οριοθέτησης. Ένα άλλο στοιχείο του Ιδιωνύμου είναι ότι «αρνήθηκε τον γενικό πολιτικό χαρακτηρισμό των αδικημάτων του δράστη» **(Κούνδουρος, 1978)** αρνούμενο να αναγνωρίσει τον εσωτερικό εχθρό ως ίσο αντίπαλο ,υποβιβάζοντας τον σε εγκληματία σε μια προσπάθεια να ορίσει την ηθική του αποκλεισμού. Με το Ιδιώνυμο εισάγεται επίσης στην τότε δικαιοϊκή τάξη η έννοια του εχθρού προσθέτοντας στις δηλώσεις της μια ποινική χροιά.

Οι λειτουργίες σε συνθήκες εκτάκτου ανάγκης ήδη πριν και από την μεταξική δικτατορία είχαν καταστεί πρόδηλο γεγονός κάτι το οποίο μαρτυρούν και οι πληθώρα Αναγκαστικών Νόμων που τέθηκαν σε ισχύ μεταγενέστερα. Ένας μεγάλος αριθμός Αναγκαστικών Νόμων, διαταγμάτων και ψηφισμάτων ήρθαν να αντικαταστήσουν το Ιδιώνυμο, το Ιδιώνυμο καταργήθηκε στη αρχή της μεταξικής δικτατορίας και η φραστική διατύπωσή του διακρίθηκε σε δύο Συντακτικές Πράξεις που τελικά ενσωματώθηκαν στο μεταξικό Αναγκαστικό Νόμο 117/Σεπτ. 1936 '' περί μέτρων πρὸς καταπολέμησιν τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ τῶν ἐκ τοῦτου συνεπειῶν'' με ποινές φυλάκισης τουλάχιστον τριών μηνών και εκτόπισης τουλάχιστον έξι μηνών. Με τον καινούργιο νόμο η βάση του εγκλήματος διευρύνεται καθώς το ενδιαφέρον σημείο του είναι ότι η λέξη ''βιαίως'' παραλείπεται και αρκεί ο δράστης να προσπαθεί να ανατρέψει έστω και ειρηνικά αυτό που η δικτατορία όριζε σαν κοινωνικό καθεστώς. Στη συνέχεια , στα 1938 ο Αναγκαστικός Νόμος 1075 '' περί άσφαλείας τοῦ κοινωνικοῦ

καθεστῶτος καί προστασίας τῶν πολιτῶν’’ ἐρχεται να κωδικοποιήσει με ενιαίο κείμενο την ὄλη αντικομμουνιστική νομοθεσία της προ-Μεταξικής και Μεταξικής περιόδου σε μια εκτεταμένη νομική επιτομή. Ὅπως και προηγουμένως το στοιχείο του ‘‘βιαίου’’, δεν απαιτεῖται. Τέλος ο Αν. Νόμος 1075 πρωτοθέσπισε και κατοχύρωσε τη χρήση των περίφημων πιστοποιητικῶν κοινωνικῶν φρονημάτων. Η καθιέρωση των πιστοποιητικῶν κοινωνικῶν φρονημάτων εἶναι γεγονός εξαιρετικής σημασίας. Ὡς την μεταπολίτευση του 1974 ἦταν ἀπόλυτα ἀπαραίτητα για να μπορούσε κανείς να ζει και να κινεῖται στην Ελλάδα .Η νομοθεσία που θεσπίστηκε με αντικείμενο τον εμφύλιο (ψηφίσματα, συντακτικές πράξεις, αναγκαστικοί νόμοι, νόμοι, διατάγματα) εἶναι δαιδαλώδης. Και παρόλο που μόνο το Γ΄ ψήφισμα εἶχε τίτλο ‘‘περί ἐκτακτων μέτρων’’ το σύνολο των διατάξεων αυτής της περιόδου εἶναι ἐπίσης γνωστά σαν ἐκτακτα μέτρα. Γ΄ Ψήφισμα, Αναγκαστικός Νόμος 509/1947, Αναγκαστικός Νόμος 453/1945, Αναγκαστικός Νόμος 809/1948, Ψήφισμα 0Γ΄/1949, Ψήφισμα ΛΖ΄/1947, μαρτυροῦν το μέγεθος των ἐκτακτων θεσμίσεων της εποχῆς.

Η εντατική προσπάθεια ἀναδημιουργίας συλλογικής ταυτότητας με στόχο να οικοδομήσει ένα «εμείς» σε ἀντιδιαστολή προς ένα «αυτοί» μεταστοιχειώθηκε σε έναν διαχωρισμό φίλου-εχθρού. Η πόλωση αυτή ἔφερε σε ἀντίθεση το ἔθνος ως σύνολο προς τους εχθρούς του. «Η Ἀριστερά ταυτίστηκε εὐκόλα με την επεκτατική ἀπειλή της Σοβιετικής Ἐνωσης. Η ταύτιση ἔτσι του εσωτερικού εχθρού με μιαν ἐξωτερική ἀπειλή αποτέλεσε την ἀναγκαία προϋπόθεση για να ἀναπτυχθεί το ἀμυντικό ιδεολογικό σύστημα.» (Τσουκαλάς, 1987)

Η σημασία ἐκείνη που καθόρισε τον εσωτερικό δεσμό και κατέστησε δυνατή την ταυτότητα ἦταν η ἔννοια της εθνικοφροσύνης. Το εθνικό κράτος εκπλήρωσε πολύ ικανοποιητικά τον ρόλο του συνολικού προστατευτικού κλοιού. Εμφανίστηκε τόσο ως πραγματικός φορέας επαγγελματικής και κοινωνικής ολοκλήρωσης ενός μεγάλου μέρους του πληθυσμού, ὅσο και ως η φανερή και καταξιωμένη συμβολική ἐνότητα μιας μυθοποιημένης

συλλογικής ταυτότητας. Είναι, λοιπόν, εύκολο να κατανοήσουμε γιατί το αυταρχικό αμυντικό κράτος έγινε δομικά απρόσβλητος θεσμός μόνο μετά το 1949. «Από τον εμφύλιο πόλεμο αρχίζουν και μετά τον εμφύλιο ενισχύονται τα εξής: η μόνιμη λειτουργία των στρατοπέδων συγκέντρωσης, η ριζική εκκαθάριση της δημόσιας διοίκησης, η οργάνωση της προπαγάνδας υπό την αιγίδα των ενόπλων δυνάμεων, η συστηματοποίηση της αστυνομικής καταπίεσης σε όλη τη χώρα, η τεράστια διόγκωση των δραστηριοτήτων της μυστικής αστυνομίας (περίπου 60.000 άτομα λέγεται ότι μισθοδοτούνταν μέχρι το 1962) και η θεσμοθέτηση των «πιστοποιητικών κοινωνικών φρονημάτων» (ή «νομιμοφροσύνης») – που επεκτείνονται χαρακτηριστικά σε ολόκληρη την οικογένεια σε ημικληρονομική βάση- ως επίσημη προϋπόθεση για κάθε είδους άδεια, δημόσια εξουσιοδότηση και εργασία. Με τέτοια μέσα δημιουργήθηκε συστηματικά ένα «κράτος διακρίσεων».» (Τσουκαλάς, 1987)

Ο νομικός μηχανισμός που θεσπίστηκε κατά τον εμφύλιο πόλεμο καθώς και η επίδραση του είναι απαραίτητο να εντοπιστούν και να αναλυθούν λόγω της μεγάλης αντοχής του στο χρόνο. Αν και ξεπήδησε από μια ένοπλη σύρραξη και καθρέφτιζε την αντίστοιχη περίοδο, ο μηχανισμός αυτός εξακολούθησε να ισχύει σαν μέσο κοινωνικού ελέγχου και στις επόμενες δεκαετίες. Η φράση που εξαρτούσε την ισχύ του 509 “διαρκούσης της ανταρσίας” διαγράφηκε από το κείμενο του νόμου όταν κυρώθηκε από τη Βουλή το 1948. Το γεγονός προοιωνίζε καθοριστικά την επόμενη 27ετία. Παρόλο που ο Στρατιωτικός Νόμος έπαψε να ισχύει από το 1950, ο εμφύλιος παρατάθηκε νομικά μέχρι τουλάχιστον και το 1962. Έρχεται και το ψήφισμα της Βουλής της 16/29 Απριλίου του 1952 που παρόλο ότι αναγνωρίζει τον ανώμαλο χαρακτήρα των ψηφισμάτων και άλλων νομοθετημάτων του εμφυλίου πολέμου, παρατείνει την ισχύ τους ώσπου να καταργηθούν με νόμο. Και η παράταση αυτή κράτησε ως το 1975. Για 25 χρόνια δηλαδή λειτούργησε ένα Παρασύνταγμα με τόση ισχύ και κατοχύρωση όση και το Σύνταγμα.

Το παράδοξο της διατήρησης και ενίσχυσης των έκτακτων μέτρων

-τα οποία είναι δυνατόν να δικαιολογούνται σε περιόδους εχθροπραξιών- σε περιόδους ομαλής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας όπως συμβαίνει και στο παράδειγμα που μελετάμε είχε προβλέψει μέσα από μια ιδιαιτέρως εύστοχη παρατήρησή του ο Benjamin μόλις το 1942 ο οποίος υποστήριξε πως «η παράδοση των καταπιεσμένων μας διδάσκει ότι η ‘κατάσταση εκτάκτου ανάγκης’ στην οποία ζούμε είναι ο κανόνας.» (Μπένγιαμιν, 1983)

Ακόμα η μελέτη αυτή δεν θα είναι πλήρης αν δεν γίνει μνεία και για τον περί κατασκοπείας Αναγκαστικό Νόμο 375/1936 που θεσπίστηκε στη μεταξική δικτατορία. Αυτός ο νόμος ‘περί τιμωρίας των εγκληματικών ενεργειών των απειλουσών την εξωτερικήν ασφάλειαν της χώρας’, θεσπίστηκε για να καλύψει όπως γίνεται παντού ,περιπτώσεις κατασκοπείας, δηλαδή διαρροής πληροφοριών και υλικών στρατιωτικής φύσης (κώδικες, σχεδιαγράμματα, χάρτες, πληροφορίες μυστικής σημασίας κλπ.). Ο Α.Ν 375 είχε καταργηθεί το 1941 αλλά είχε ξανατεθεί σε ισχύ το 1945. Κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου εφαρμόστηκε μόνο περιστασιακά καθώς ίσχυαν τα πιο αποτελεσματικά έκτακτα μέτρα του Γ΄ Ψηφίσματος και του Α.Ν 509. Ένα άλλο λεπτό σημείο των καταδικών με τον 375 είναι πως οι δράστες δεν θεωρούνταν πολιτικοί εγκληματίες. Το έγκλημα της κατασκοπείας στην Ελλάδα επανενεργοποιήθηκε στα τέλη του 1951 με αρχές του 1952 όταν ο πόλεμος της Κορέας βρισκόταν στο αποκορύφωμά του. Η συγκυρία δεν ήταν τυχαία. Στις Η.Π.Α τον Σεπτέμβριο του 1950 ενεργοποιήθηκε ο νόμος περί εσωτερικής ασφάλειας σε μια περίοδο στην οποία ο μακαρθισμός βρισκόταν στο απόγειό του. Ο νόμος αυτός και τα συναφή διατάγματα αποτέλεσαν πρότυπο καταστολής και αντικατόπτριζαν σε νομοθετικό επίπεδο το κλίμα του Ψυχρού Πολέμου. Ο Α.Ν 375 καταδίκασε σε θάνατο οποιονδήποτε προμηθευόταν ή μετέδιδε στρατιωτικά ή άλλα μυστικά ‘επί σκοπώ κατασκοπείας’ ακόμα και σε καιρό ειρήνης. Παρά την ψήφιση του νέου Ποινικού Κώδικα από την 1^η Ιανουαρίου 1951 , Αν 375 διατηρήθηκε σε ισχύ. Η επίκληση της διατήρησης της συνταγματικής ώστε να δικαιολογηθούν τα έκτακτα μέτρα θυμίζει τα λόγια του Σμιτ όπου «στην κατάσταση εξαίρεσης το σύνταγμα μπορεί να αναστέλλεται ως προς την εφαρμογή του , δεν

παύει όμως να ισχύει αφού η αναστολή του σημαίνει μόνο μία συγκεκριμένη εξαίρεση» [...] και συμβαίνει «για να υπερασπιστεί την ύπαρξή του ώστε να καταφέρει στο τέλος να επιτρέψει την εφαρμογή του δικαίου». **(Schmitt, 1921)**

Τέλος, θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον μια διερώτηση γύρω από τον αν η ρηχή ή περιορισμένη δημοκρατία αποτέλεσε ίσως ένα αίτιο ή ένα πρώτο στάδιο της υποχώρησης της δημοκρατίας που ολοκληρώθηκε με το Απριλιανό πραξικόπημα σηματοδοτώντας το πέρασμα από την εντεταλμένη στην κυρίαρχη δικτατορία όπως υποστήριζε ο Σμιτ. Πιο συγκεκριμένα, όπως αναφέρει ο Tingsten στον επίλογο του βιβλίου του : «Παρόλο που η προσωρινή ,ελεγχόμενη χρήση της πλήρους εξουσίας είναι συμβατή με τα δημοκρατικά συντάγματα ,η συστηματική, τακτική χρήση του θεσμού οδηγεί αναγκαστικά στην κατάλυση της δημοκρατίας.» **(Tingsten, 1934)**